

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Lotta Määttä

MuHaa viulutunneille

Musiikin hahmoaineiden oppimateriaali viulutunneille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto

Musiikkipedagogi (AMK)

Opinnäytetyö

04.05.2020

Tekijä(t) Otsikko	Lotta Määttä MuHaa viulutunneille. Musiikin hahmoaineiden oppimateriaali viulutunneille.
Sivumäärä Aika	37 sivua + 1 liite 04.05.2020
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoeh- to	Soiton- ja laulunopetus
Ohjaajat	Annu Tuovila, MuT Silja Raitio-Heikinheimo, MuM
<p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli tehdä oppimateriaali aloitteleville viulisteille musiikin hahmoaineista. Lähtökohtana oli tuoda musiikin hahmoaineet käytännönläheisemmiksi soitto-oppilaille tuomalla aiheet soittotuntiympäristöön ja paneutumalla niihin oppilaan oman soittimen kautta. Laatimani oppimateriaali sisältää aloittelevan oppilaan näkökulmasta musiikin hahmoaineiden opiskelua viulunsoiton opiskelun ohessa. Opinnäytetyöni kirjallisessa osiossa kerron oppimateriaalin tekemisen työvaiheista ja perustelen, miksi opinnäytetyöni on tarpeellinen.</p> <p>Oppimateriaalin lähdeaineistona käytin musiikin hahmoaineiden oppikirjoja, viulun alkeisopetuskirjoja opetussuunnitelmia ja lapsen kehityksestä kertovia artikkeleita. Työskentelin syksyllä 2019 sijaisena musiikkiopistossa, jolloin pääsin kokeilemaan oppimateriaalini tehtäviä käytännössä. Oppimateriaali vastaa sisällöltään musiikin perusteet 1 ja viulunsoiton perustaso 1 tasoja. Tehtäviä on testattu viulutunneilla kahden oppilaan kanssa. Toinen oli soittanut vuoden ja toinen oli aloittelija. Tämän kaltainen opetus on tehokkainta aloittelijan kanssa.</p> <p>Työni on ajankohtainen, sillä en ole löytänyt vastaavaa suomenkielistä oppimateriaalia. Oppimateriaalissani paneudutaan muutamaan etenkin viulisteille hankalaan aiheeseen. Näitä ovat esimerkiksi sävelnimet, soinnut, sävellajit ja intervallit. Koska kyseessä on aloittelijan materiaali, aiheissa ei paneuduta syvälle. Työni lopussa on liitteenä oppimateriaalini, jota olen kokeillut kahden aloittelevan viulistin kanssa.</p> <p>Työni päätavoitteena on tuottaa oppimateriaalia tukemaan integroivaa opetusta viulutunneille. Lähtökohtana oli, että aiheisiin perehdytään oppilaan oman soittimen kautta. Näin oppilaan mielessä yhdistyy se, miten musiikin hahmoaiheet liittyvät soittamiseen. Tämä hyödyttää musiikin hahmoaineiden myöhempää opiskelua siten, että oppilas osaa automaattisesti ajatella uudet kokonaisuudet oman soittimen kautta ja yhdistää asiat omiin kappaleisiinsa. Soittotuntitilanteissa hyöty huomataan esimerkiksi siinä, että oppilas pärjää paremmin kotiharjoittelun kanssa, sillä hän ymmärtää, mitä nuottikuvassa on.</p>	
Avainsanat	Alkeisopetus, Integrointi, Musiikin hahmoaineet, Pedagogiikka, Viulu,

Author Title	Lotta Määttä Music Theory for Violinists – A Beginner`s Guidebook
Number of Pages Date	37 pages + 1 appendix 5 May 2020
Degree	Bachelor of music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Music pedagogy
Instructors	Annu Tuovila,DMus Silja Raitio-Heikinheimo,MMus
<p>The aim of my bachelor thesis was to create learning material for beginner violinists about music theory. The starting point was to make music theory more practical for violin students, bring the conceptualized framework to the violin lessons and able learning through the students`own instrument. The learning material I have prepared includes, from the perspective of a beginner student, music theory topics in addition to the study of violin playing. In the written part of the thesis I will present the creative process of my learning material and justify the importance of my thesis.</p> <p>As the source material for my learning material I used music theory textbooks, violin elementary study books, curricula and articles on child development. In the autumn of 2019, I worked as a substitute violin teacher in a music school. During that period of time I was able to test assignments from my learning material in practice. The content of the learning material corresponds to the music theory level 1 and violin playing level 1. The assignments have been tested in violin lessons with two students. One of them had played for a year and the other was a beginner. This kind of teaching is the most effective with a beginner.</p> <p>My thesis is topical because I have not found any similar learning material in Finnish. The learning material focuses on a few topics which are difficult especially for violinists. These include for example key names, chords, tones and intervals. Since this is beginner material, the topics are not investigated further. The learning material used with two beginner violinists is attached as an appendix in the end of my thesis.</p> <p>The main goal of my thesis is to produce learning material to support inclusive teaching for violin lessons. The starting point was that the topics were introduced through the students` own instrument. That is how the students` mind combines music theory to playing. This gives an advantage to later studies in music theory enabling the student to image new entities through the instrument while connecting to repertoire. In music lesson situations, the benefit is seen, for example, in the fact that the student copes better with home practice as one understands the details in sheet music.</p>	
Keywords	Grounding, Integration, Music theory, Pedagogy, Violin

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikin hahmoaineiden opetuksesta	2
2.1	Uusi taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma tietoperustana	2
2.2	Muita näkökulmia musiikin hahmoaineiden integroinnista soittotunneille	4
2.3	MuHa opetuksen merkitys hyvään musiikkisuhteeseen	5
2.4	Musiikkiopistokohtaiset opetussuunnitelmat	8
2.5	Materiaalin sisältö viulunsoiton näkökulmasta	9
2.6	Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelma ja MuHa integroinnin ongelmat	10
3	Oppimateriaalin tavoitteet ja aihevalinnat	12
3.1	Perusteita aihevalinnoille	12
3.2	Kokeilujakson oppilaat	13
3.3	Oppimateriaalin rajaaminen	14
4	Oppimateriaalin sisältö	14
4.1	Tavoitteiden erittely	14
4.2	Aloitamme vapaista kielistä ja perusrhythmeistä	16
4.2.2	Sormet mukaan	19
4.2.3	Musiikin aakkoset	20
4.2.4	Korotukset ja alennukset	21
4.2.5	Pikkuasteikot	22
4.2.6	Soinnut, säestys ja intervallit	23
4.2.7	Omat kappaleet ja improvisointi	25
4.3	Arviointia	26
5	Pohdinta	27
	Lähteet	30
	Liitteet	
	Liite 1. Oppimateriaali integroivaan musiikin hahmoaineopetukseen viulutunneille	

1 Johdanto

Miettiessäni oman opinnäytetyöni aihetta juttelin aiheestani paljon myös muiden opiskelijoiden kanssa. Näissä keskusteluissa ilmeni, että teoria-aineet ovat jääneet monelle musiikkiopistovaiheessa irralliseksi ja epäselväksi kokonaisuudeksi. Tämä ei ollut vain minun kokemukseni. Viimeisen rohkaisun aiheen valinnalle sain päästessäni sijaistamaan Heinolan musiikkiopistoon yhden syyslukukauden ajaksi. Siellä musiikin hahmoaineiden alkuopetus on soitonopettajan vastuulla. Jatkossa käytän musiikin hahmoaineista lyhennettä MuHa-aineet. Tietoperustaa etsiessäni en löytänyt suomenkielistä MuHa-opetusaineistoa soittotunneille. Tässä huomasin hyvän aiheen opinnäytetyölleni. Tein oppimateriaalin jossa tutustutaan MuHa-aineisiin jousisoittajan näkökulmasta. Rajasin aiheeni entiseen perustaso ykköseen.

Opinnäytetyöni koostuu kirjallisesta osasta ja oppimateriaalista. Oppimateriaalin laadin sijaistaessani Heinolan musiikkiopistossa. Sen sisältö koostuu MuHa-aiheista aloitteleville viulisteille. Tein sen syksyn 2019 aikana. Oppimateriaalin avulla opetin kahdelle ykkösluokkalaiselle aloittelevalle viulistille MuHa-aineita syyslukukauden ajan. Materiaalin sisällön kokoamisessa olen käyttänyt apuna erilaisia musiikin perusteiden kirjoja sekä musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmia musiikin hahmoaineiden osalta.

Suunnitellessani materiaalia tutustuin muutaman eri musiikkioppilaitoksen opetussuunnitelmaan MuHa-aineiden osalta. Heinolan musiikkiopiston sivuilta en varsinaisesti löytänyt apua tähän, sillä MuHa-aineista ei ole erillistä tekstiä koskien kurssien sisältöjä. MuHa-aineista en löytänyt päivitettyä valtakunnallista opetussuunnitelmaa, mutta tutustuin vanhaan vuonna 2005 tehtyyn suunnitelmaan. Tämän lisäksi taiteen perusopetuksen uudesta opetussuunnitelmasta oli paljon apua. Toisessa luvussa käsittelen yleisesti MuHa-aineiden opetusta, musiikkiopistokohtaisia opetussuunnitelmia, Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelmaa ja avaan materiaalini sisältöä. Kolmannessa luvussa perustelen enemmän aihevalintoja ja kirjoitan muista samasta aiheesta tehdyistä opinnäytetöistä. Neljännessä luvussa kirjoitan projektini kulusta ja viidennessä luvussa on pohdintaa ja omaa arviota. Oppimateriaali löytyy opinnäytetyön liitteestä yksi.

Oppimateriaali integroi MuHa-aineita soitonopetukseen. Sen avulla pyrin helpottamaan pienten viulistien ongelmia MuHa-aineiden osalta ja tekemään niistä osan soittotuntitilannetta. Aiheeni on ajankohtainen musiikkiopistomaailmassa. Sitä

käsitellään niin opinnäytetöissä, kun opetussuunnitelmatasolla. Itselleni tärkeä tavoite on saada myös MuHa-aineista mielekäs opintokokonaisuus.

Tärkein tavoitteeni opetusmateriaalin suhteen on, että musiikin hahmoaineet tulisivat käytännönläheiseksi oppilaille. Käytännönläheisyydellä tarkoitan sitä, että oppilas ymmärtää miten MuHa-aineet liittyvät soittamiseen. Oppilaan on hyvä ymmärtää myös, miten MuHa tunneilla opitut asiat yhdistyvät instrumenttitunneilla opittuihin asioihin. Tärkeää on myös se, että pienet soittajat alkavat hahmottaa MuHa-aineita oman soittimensa kautta. Tavoitteenani on opetusmateriaalin avulla helpottaa viulunsoiton opettajien työtä siten, että oppimateriaalini voisi antaa ideoita integroivaan opetukseen. MuHa-aineiden integrointi soittotuntiympäristöön on ajankohtainen aihe. Tämän aiheen valinnalla haluan vaikuttaa siihen, millaiseksi soittotunnit tulevaisuudessa muodostuvat. Toivon myös, että oppimateriaalin avulla MuHa-aineet eivät ole enää tulevaisuudessa outo, erillinen ja irrallinen asia musiikinopiskelijoille.

2 Musiikin hahmoaineiden opetuksesta

Tässä luvussa käsittelen MuHa-aineiden opetussuunnitelmia ja niiden muutosta uuden opetussuunnitelman (2017) myötä. Esittelen materiaalini aihevalintoja ja perustelen valintojani. Kerron myös MuHa-aineiden ja viulunsoiton integraation ongelmista.

2.1 Uusi taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma tietoperustana

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelma (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2017) toteaa musiikkiopistojen perustehtävästä seuraavasti:

”Musiikin yleisen oppimäärän taiteen perusopetuksen tehtävänä on luoda edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin elämänikäiselle harrastamiselle. Tavoitteena on tukea oppilaan omaehtoista musiikin harrastamista. Opiskelussa korostuvat musiikin harrastamisen ja yhteismusisoinnin ilo sekä oppilaan vapaus toteuttaa itseään oman musiikin tekemisen ja kokemisen kautta.” (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2017, 41.)

Jo viimeisen lauseen takia musiikin hahmoaineiden ymmärrys ja liittäminen soittotuntiympäristöön on tärkeää. Jos oppilas ei ymmärrä musiikin rakenteita hänen on mahdotonta toteuttaa itseään oman musiikin tekemisen kautta. Musiikin kokemisesta tulee kokonaisvaltaisempi kokemus, kun oppilas ymmärtää kuulemaansa ja soittamaansa.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa on kohta koskien kuuntelemista ja musiikin hahmottamista. Sen mukaan opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta kuuntelemaan, musisoimaan ja hahmottamaan musiikkia kuulonvaraisesti. Sen mukaan tavoitteena on myös opastaa oppilasta havainnoimaan muiden oppilaiden musisointia ja kannustaa oppilasta kuuntelemaan musiikkia monipuolisesti (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2017, 42). Kaikki tämä on mahdotonta toteuttaa, jos oppilaalla ei ole tietämystä MuHa-aineista. Uutena asiana vuoden 2017 opetussuunnitelmassa verrattuna vanhaan on nimenomaan musiikin hahmotuskyvyn kehittäminen ja erilaisiin musiikinlajeihin tutustuminen soittaen, laulaen ja kuunnellen. Tämä kohta tukee myös sitä, että MuHa-aineet voisi osittain siirtää soittotunneille. Näin on tehty jo osassa musiikkiopistoista ainakin jollakin tasolla.

Vuonna 2005 julkaistussa musiikin perusteiden valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa perustason teoria-säveltapailukurssien sisältöjä ei enää eroteltu kolmeen osaan (1/3, 2/3 ja 3/3). Sen sijaan oppilaitoksille annettiin vapaus toimia oman harkintansa mukaan (Suomen Musiikkioppilaitosten liitto 2005). Myös musiikkitieto lisättiin musiikin perusteiden lomaan. Tämä vaatii varsinkin soitonopettajalta vielä enemmän soveltamista. Opettajilla ei välttämättä ole riittävää osaamista tällaiseen soveltamiseen. Tämän vuoksi jonkin tasoinen yhteisopettajuus voisi olla hyvä vaihtoehto. Käytännössä se voisi tarkoittaa sitä, että MuHa-aineita opetettaisiin instrumenttikohtaisissa ryhmissä ja paikalla olisivat instrumentin opettaja ja MuHa opettaja. Joissakin musiikkioppilaitoksissa on jo tehty tämän tyyppisiä kokeiluja.

Uudessa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa ei ole niin tarkkoja merkintöjä MuHa-aineista kuin vanhassa v. 2002 julkaistussa suunnitelmassa. Vertailun vuoksi luin myös vanhaa suunnitelmaa. Siinä mainitaan musiikin perusteiden ohjaamisesta uusille urille korostamalla opetuksen integrointia soitonopetukseen:

”Musiikin perusteiden opetus suositellaan järjestettäväksi niin, että se etenee rinnakkain instrumenttiopintojen kanssa ja soveltuvin osin myös yhteismusisointiin integroituna.” (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2002, 17.)

Mielestäni musiikin hahmoaineiden tuonti soittotuntiympäristöön edistää MuHa-asioiden ymmärtämistä. Aihealueita voi kerrata niin kauan, että oppilas on ymmärtänyt ne. Samalla oppilas huomaa miten asia liittyy käytäntöön. MuHa sisällöt eivät jäisi erilliseksi ja irralliseksi asiaksi. Tämä on yksi iso tavoite oppimateriaalia tehdessäni.

Oppimateriaaliani varten olen lukenut eri musiikkioppilaitosten opetussuunnitelmia koskien musiikin hahmoaineita ja niistä rajattuna vielä vanhan perustaso 1:n tavoitteita. Hyödyllisintä olisi ollut selata Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelmaa koskien musiikin hahmoaineita, mutta siellä ei ole mitään mainintaa opetussisällöistä. Lopulta tarpeeksi selattuani havaitsin, että itselläni on melko kirikkaana mielessä, mitkä asiat ovat tärkeitä viulunsoiton alkuopetuksen kannalta. Kerron tästä lisää alaluvussa 2.4

2.2 Muita näkökulmia musiikin hahmoaineiden integroinnista soittotunneille

Etsiessäni lisää perusteita integroinnin tarpeellisuudelle, löysin lopputöitä, joissa on sivuttu aiheitani. Silja Hurtig kirjoittaa viulun käytöstä apuna musiikin perusteiden opetuksessa. Hän tunnistaa nuottien nimeämisen jousisoittajien heikkoudeksi. Tämä taas vaikeuttaa muiden asioiden hallintaa, kun edetään tarpeeksi pitkälle. Esimerkiksi viulunsoitossa tämä voisi tarkoittaa eri asemissa soittoa. Hurtig kirjoittaa, että integrointi motivoi oppilaita ja uuden asian miettiminen itse soittamalla ja oppilaiden oman ohjelmiston käyttäminen tunnilla tekivät asioista konkreettisia (Hurtig 2010, 39). Hurtigin huomiot tukevat työni ajankohtaisuutta.

Taru Tervämäki ja Virpi Vuorenmaa kirjoittavat lähellä aiheitani olevassa opinnäytetyössään (2016,3):

”Viulisteina olemme huomanneet puutteita teorian integroinnissa omaan soittimeemme ja vasta aikuisuuden kynnyksellä olemme ymmärtäneet, että harmonia ja soinnut liittyvät läheisesti myös omaan melodiasoittimeemme. Syitä asioiden yhdistämättömyyteen löytyy sekä teorialuntien käytännöistä,

että soittotuntien ja teoriaopetuksen integroinnin puutteesta. Ongelma kärjistyy helposti muille kuin harmoniasoittimille, sillä teoriatunneilla esimerkit havainnollistetaan usein pelkällä pianolla.” (Tervämäki, Vuorenmaa 2016,3.)

He kirjoittivat myös siitä, miten useimpien viulistien ongelmana on nuottien lukeminen. Tätä kautta myös sävellajit hämärtyvät ja otelautatuntemus on huono. Tästä taas seuraa se, että intonaatio heikkenee. Koska viulu mielletään melodiasoittimeksi, harmoniataju jää melko heikoksi useilla soittajilla. Tervämäki ja Vuorenmaa kertovat (2016, 11).

”Kun katsomme nyt takanapäin olevia musiikkiopistoajokamme, huomaamme, että silloiset musiikinteorian opintomme olivat melko kaukana käytännöstä, nimenomaan teoriaa. Käytännön esimerkit soitettiin aina pianolla, eikä omia soittimia teoriatunneilla käytetty. Monikaan viuluopettajista ei puhunut sävelnimistä sorminumeroiden sijaan tai huomauttanut intonaatio-ongelmien johtuvan siitä, ettei hahmota teoksen harmoniaa.” (Tervämäki, Vuorenmaa 2016,11.)

Tervämäellä ja Vuorenmaalla on täysin samoja ajatuksia kanssani MuHa-aineiden ongelmista ja niihin puuttumisesta. Mielestäni edellisessä lainauksessa ydinongelma on sanoitettu hyvin. Juuri tämän ongelman takia halusin tarttua aiheeseen.

Kaisu Asikainen kirjoittaa säveljonon hallinnan yhteyksistä musiikinperusteiden oppimisvaikeuksiin. ”Se, että opiskelija ei tunnista säveliä nimeltä, johtaa ongelmiin ymmärtää montaa muutakin asiaa musiikin perusteissa; esimerkiksi asteikkojen ja intervallien hahmottaminen vaikeutuu” (Asikainen 2005, 7). Säveljonoa en Asikaisen mainitsemassa varsinaisessa muodossa käyttänyt omassa työssäni. Luettuani hänen työtään halusin käydä erityisen tarkasti läpi nuottien nimiä ja säveljonoa.

2.3 MuHa-opetuksen merkitys hyvälle musiikkisuhteelle

Minna Huotilainen kirjoittaa (Huotilainen. 2015): ”Lapsen musiikkiharrastus on kokonaisuus. Tämä kokonaisuus ei kuitenkaan toimi, jos jokin osa-alue jää vajaaksi.

Musiikki on vahvasti kytköksissä kieleen. Sekä musiikilla, että puhutulla kielellä on oma kielioppinsa ja sääntöjärjestelmänsä” Tässä tapauksessa musiikin kielioppi vastaa teoreettista osaamista. MuHa-aineita opiskelemalla musiikin rakenteet jäsentyvät paremmin, oli kyseessä lapsi tai aikuinen. Huotilaisen mukaan (Huotilainen. 2015) musiikki vahvistaa myös rakenteen havainnointia, mikä taas kehittää matemaattista ajattelua ja ongelmanratkaisukykyä. MuHa-aineet ovat näitä ominaisuuksia hyödyntävä kokonaisuus. Huotilainen kirjoittaa myös (Huotilainen. 2015), miten leikkilaulut auttavat pientä lasta hahmottamaan puheen akustisesti vaikeita piirteitä. Vaikka varsinaisesti tätä en voinut hyödyntää, niin samoja piirteitä on oppimateriaalini käytännöllisissä tehtävissä. Käytännölliset tehtävät soittimen kanssa osoittautuivat oppilaille helpoimmaksi ymmärtää.

Improvisaatiotehtävät kehittävät musiikillista hahmotusta siten, että improvisaation kautta oppilas saa lisää musiikillisia ilmaisumahdollisuuksia. Improvisointitapahtumassa ihminen palauttaa mieleensä aikaisemmin käsittelemiään tietoja. Improvisoinnilla on näin ollen yhteys tiedon oppimiseen ja uuden tiedon jäsentymiseen. (Kari Ahonen Ala-asteen oppilaat musiikin rakenteellisen tiedon käsittelijöinä 1996). Improvisointi on luovaa toimintaa, mutta tämän tiedon perusteella myös tehokas jo opitun asian mieleen palauttamisen harjoitus. Säveltäminen taas on vanhan korjausta ja kehittelyä. Tämä on myös hyvä harjoitus, mutta ei tässä tapauksessa yhtä tarkoituksenmukainen kuin improvisointi.

Musiikki itsessään on voimakkaasti strukturoitunut ilmaisujärjestelmä, jossa sen eri rakennetasot ovat linkittyneet toisiinsa monin eri tavoin. Nämä tasot muodostavat lopulta kokonaisvaltaisen ja yhtenäisen järjestelmän. (Ahonen 1996, 78). Musiikin hahmoaiden tunneilla käydään läpi näitä struktuureja. Ilman tietämystä ja osaamista niissä musiikin osaaminen jää vajaaksi. Siksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös MuHa-aineiden opetukseen ja tehdä siitä mahdollisimman käytännönläheistä ja mielekästä. Tähän pyrin tehdessäni oppimateriaalia.

Eka-tokaluokkalainen lapsi on yleensä seesteinen, sopeutuva, yhteistyökykyinen ja innokas oppimaan uutta. (7-9 vuotiaan persoonallinen kehitys mll.fi) Kouluiässä myös lapsen pituuskasvu nopeutuu hetkellisesti. Kun raajat kasvavat nopeasti hienomotoriikka kärsii hieman. Tämä pitää ottaa huomioon tehtäviä laatiessa. Minun kohderyhmäni oppilaista toinen oli soittanut jo hetken. Hänen kanssaan tuli pitää huolta siitä, että tehtävät eivät ole motorisesti liian hankalia. Niin kuin jo kappaleen alussa kirjoitan,

innokkuutta uuden oppimiseen on. Mielestäni on tärkeää varmistaa, että innokkuus ei laske liian hankalien tehtävien takia. Toinen oppilaista aloitti samana syksynä, jolloin aloitin kokeilun. Hänelle kaikki soittamisessa oli uutta, ja jo viulun oikein pitämisessä oli tarpeeksi haastetta. Hänen kanssaan tehtävät olivat vielä astetta yksinkertaisempia.

7-9 vuotiaan persoonallinen kehitys osiossa mainitaan myös ajattelutaidoista.

”Lapsen ajattelutaidot, muun muassa johdonmukainen ajattelu ja älyllinen päättely, kehittyvät pikkuhiljaa koko kouluajan. Lapsen on helpointa ajatella asioita, joita hän voi itse nähdä, tuntea tai käsitellä. Kokemustensa perusteella lapsi pystyy tekemään jotain yleisiä päätelmiä.” (7-9 vuotiaan persoonallinen kehitys. mll.fi.)

Oppimateriaalini on koottu ajatellen 7-10-vuotiaita oppilaita. Oppimateriaalissani on otettu huomioon kokemuksen kautta oppiminen. Oppilas saa kokeilla oman soittimensa kanssa tehtäviä sen lisäksi, että ne käydään läpi paperilla ja laulaen. Kokemuksen kautta oppilas pystyy yhdistämään MuHa-asioita omiin kappaleisiinsa. Kouluikäinen on sopivan ikäinen oppimaan kyseisiä asioita. Johdonmukainen ajattelu alkaa kehittyä ja samalla kun se kehittyy MuHa-aihealueita voi syventää tai vaikeuttaa.

Lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun kuuluvat myös musiikillisen identiteetin ja oman kulttuurisuhteen muodostuminen kirjoittaa Erja Kosonen tekstissään Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen (Kosonen. 157 fisme.fi). Siinä ovat apuna moninaiset musiikin perustiedot- ja taidot. Tämä on musiikillista perussivistystä (Kosonen. 158. Fisme.fi)

Tässä näkisin MuHa-aineet musiikin perustietoina. Jotta lapsi voi saada mahdollisimman hyvän musiikillisen identiteetin, hänen tulee ymmärtää tiettyjä musiikillisia asioita soittotaidon lisäksi.

Hyvä itsetunto tarkoittaa myönteistä realismia omista mahdollisuuksista ja rajoitteista. (Suomen mielenterveysseura ry). Vahva itsetunto kehittyy lapsuudessa ja nuoruudessa myönteisten kasvukokemusten avulla. Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen mielestä terve itsetunto on sitä, että ihminen tietää mitä osaa ja mitä ei (Hellikää lapsianne! Yle uutiset 13.2.2013). Sinkkonen ei kuitenkaan usko tyhjiin kehuihin eikä niihin tulisi kannustaa. Opetustyössä opettajan tulisi antaa lapselle yksilöllisiä tavoitteita, jotka ovat lapsen saavutettavissa. Motivaatio herää, kun oppilas huomaa oppivansa. Tämä tukee oppilaan

positiivista minäkuva. MuHa-aineiden käsittelyn soittotunneilla on tarkoitus tehdä aiheista lapselle ymmärrettävämpiä. Kun asioita opetellaan omalla soittimella, niissä on jo paljon tuttua ja oppilas yleensä huomaa soittaneensa jotakin niistä jo kappaleissaan. Tämä tukee mielestäni lapsen positiivista minäkuva ja tervettä itsetuntoa. Lapsi ymmärtää, mitä tekee ja mitä osaa. Hänellä on silti vielä tavoitteita tulevaisuutta varten.

Yksi tärkeistä motivaation synnyttäjästä ja ylläpitäjästä on vahva tunnekokemus (Huttunen 2013). Tulkinallisesti tunnekokemus on soitossa tärkeä, mutta oppimateriaalia tehdessäni halusin, että oppilaalla on tunnekokemus omasta oppimisesta ja osaamisesta. Asioita on yritetty rakentaa vanhan päälle, jotta oppilaalle tulee positiivinen kokemus oppimisesta.

2.4 Musiikkiopistokohtaiset opetussuunnitelmat

Kun etsin sisältöä materiaaliani varten, vierailin monen eri musiikkioppilaitoksen sivuilla etsimässä MuHa-kurssien sisältöjä. Tutkin mm. Itä-Helsingin musiikkiopiston, Vantaan musiikkiopiston, Töölön musiikkiopiston, Käpylän musiikkiopiston, Keravan musiikkiopiston, Rovaniemen musiikkiopiston ja Vantaan musiikkiopiston sivuja. Käytin näitä sivuja ja omia kokemuksiani opetusaineistoni raamittamiseen. Kaikille näiden musiikkiopistojen MuHa sisällöille on yhteistä seuraavat asiat: Oppilas osaa laulaa ja merkitä muistiin yksinkertaisia melodioita ja rytmejä, oppilas tunnistaa musiikinteorian peruskäsitteitä, nuottien ja taukojen aika-arvoja, tahtiosoituksia, etumerkintöjä sekä nuottikirjoituksen periaatteita. Nämä musiikkioppilaitokset valikoituivat tarkemman tarkailun kohteeksi, sillä osassa näistä kouluista on minulle tuttuja opettajia. Joissakin olen myös observoinut ja nähnyt käytännön opetustyötä. Osa taas valikoitui siksi, että kaikki oppilaitokset eivät olisi pääkaupunkiseudulta.

Musiikin peruskäsitteet ja nuottikirjoitus osa-alueena jaotellaan vielä tarkemmin seuraaviin aiheisiin: nuottien nimet, oktaavialat, intervallit, sävellajit ja asteikot. Omassa materiaalissani vähensin intervallit mahdollisimman pieneen ja sen sijaan käsittelen enemmän sointuja ja niiden käyttöä yksinkertaisissa säestystehtävissä. Intervallit vähensin terssiin ja kvinttiin, sillä ne ovat perus kolmisoinnun intervallit. Alkuvaiheessa, missä oppilaideni kanssa olimme, tämä oli aivan riittävä tieto. Sointuja ja niiden käyttöä käsittelin enemmän, sillä Heinolan musiikkiopistossa viulistien opetussuunnitelmaan kuului ”vapsipaja”- niminen kokonaisuus. Tähän kuului omalla soittimella säestäminen, mitä varten tarvitaan sointuja.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa 2017 on maininta säveltämisestä ja improvisoinnista musiikin laajan oppimäärän arvioinnin kohteena. Oppilaan on osattava tiettyjä teoreettisia asioita, jotta säveltäminen ja improvisointi onnistuvat. Oppimateriaalini on suunniteltu myös tätä tavoitealuetta miettien. Käpylän musiikkiopiston sivulla on viitattu hyvin käytännönläheisyyteen. Tämä tukee hyvin ajatusta integroivasta MuHa-opetuksesta.

”Toiminnallinen ja käytännöllinen oppiminen itse soittaen, laulaen ja omaa musiikkia keksien tukee opiskeltavien asioiden yhteyttä soitonopiskeluun ja kehittää käytännön muusikon taitoja.” (Käpylän musiikkiopisto: Musiikin hahmoaineet.)

Suomen musiikkioppilaitosten liitto on tehnyt vuonna 2005 valtakunnallisen opetussuunnitelman musiikin hahmoaineista. Siellä aihealueet jaotellaan vielä pienempiin kokonaisuuksiin ja ainetta kutsutaan yhä musiikin teoriaksi. Koska opetussuunnitelmamuutoksen myötä musiikkioppilaitokset ovat vapaampia muodostamaan itse omat kokonaisuutensa käytän mieluummin oppimateriaalini lähteinä kokoavaa listaa eri musiikkiopistojen MuHa sisällöistä.

2.5 Materiaalin sisältö viulunsoiton näkökulmasta

Käytin aiemmin johdannossa termiä integroiva opetusmateriaali. Sana integroida löytyy myös synonyymisanakirjasta synonyymit.fi. Sen mukaan integroida voi tarkoittaa myös yhdistää, parantaa, eheyttää, yhtenäistää, summata, integroitua ja yhdentyä. Tällä perusteella yhdistän musiikin hahmoaineet soitonopetukseen ja siihen, mitä soittotunnilla tapahtuu. Mielestäni sana yhtenäistää sopii myös siihen, mitä teen. Yhtenäistän kaksi erillistä asiaa. Musiikin hahmoaineissa opittu tieto kohtaa käytännön tekemisen.

Koska kyseessä on soittotuntiympäristöön liitettävä oppimateriaali, tärkeänä lähtökohdana ovat myös viulunsoiton alkuopetuksen kirjat. Tutkimalla mahdollisimman montaa eri kirjaa ja selaamalla MuHa-kurssien sisältöä päädyin sisällyttämään oppimateriaaliini seuraavat asiat:

G-avaimen piirtäminen ja nuottiavaimen merkitys

Nuottien nimet sitä mukaan, kun niitä opetellaan soittamaan

Perustahtilajeista 2/4, 3/4 ja 4/4

Rytmejä sitä mukaan, kun ne kappaleissa ja harjoitteissa tulevat

Aika-arvot rytmeissä

Tauot ja niiden kestot

Nuottikirjoituksen alkeita

Etumerkit kahteen ylennysmerkkiin asti

Melodian toisto tehtäviä

Alkeita intervalleista ja soinnuista

Viulun alkeisopetuskirjoista luin seuraavia: Ilonen viuluniekka 1 (Usma 1980), Viuluni soi 1 (Kiiski Leena, Lannes-Tukiainen Sirpa, Manninen Tarja 2003), Pelle pelikaani etsii aarretta (viulu) (Kaukinen Tiina, Laiho Saara 2004), Suzuki viulukoulu 1 (Suzuki Michio 2007), Violin ABC colourstings A (Szilvay Geza 2018). Näistä iloinen viuluniekka- ja viuluni soi-kirjat ovat minulle tutuimpia. Kolme muuta valitsin, sillä ne ovat vähän erilaisia kuin nämä kaksi ja olemme käyneet näitä läpi pedagogiikkatunneilla Metropoliaassa. Omien oppilaideni kanssa käytin kappaleita Viuluni soi kirjasta, sekä Ilonen viuluniekka kirjasta.

Viulunsoiton alkeiskirjojen lisäksi tutkin myös musiikin hahmoaineiden opetuksen kirjoja. Näistä valitsin tarkemmin luettaviksi seuraavat: Klaavi 1/3 (Harala Olli, Mäkinen Tero 2011), Musiikin luku- ja kirjoitustaito 1 osa A säveltapailun peruskurssi 1/3 (Hakkarainen Eero 1992) ja Tohtori Toonika, Musiikin teorian, säveltapailun ja nuottikirjoituksen oppikirja (Heikkilä Pasi, Halkosalmi Vellu 2019).

Aihetta rajatessani tulin lopputulokseen, että keskityn vain integroivaan materiaaliin enkä ota kantaa viulunsoiton tekniikan opettamiseen. Oppimateriaalissani on mainintoja, minkä kappaleiden kanssa itse käytin tehtäviä, mutta materiaali on hyvin muokattavissa eri oppikirjojen kanssa käytettäväksi. Tehtäviä laatiessa on kuitenkin otettava huomioon lapsen kehitysaste, jotta tehtävät eivät ole liian haastavia motorisesti tai liian vaikeasti ratkaistavissa.

2.6 Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelma ja MuHa-integroinnin ongelmat

Tein sijaisuuttani Heinolan musiikkiopistossa. Sijaisuuteni kesti syksyn 2019 ajan, jolloin minulla oli aikaa testata käytännössä teoriaopetuksen integrointia soittotunneille.

Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelmassa musiikin hahmoaineista kirjoitetaan näin:

”Musiikin hahmotusaineet keskittyvät oppilaan luovien taitojen, yleisen muusikkouden ja musiikillisen identiteetin kehittämiseen osana musiikin opiskelua. Oppilas työskentelee itsenäisesti ja ryhmissä tehden erilaisia sävellys, -kuuntelu - ja soittamisharjoituksia. Opiskelussa hyödynnetään teknologiaa, joka osaltaan mahdollistaa luovan työskentelyn ilman soittamista ja improvisointia erilaisissa kokoonpanoissa.” (Heinolan musiikkiopisto 2018. Opetussuunnitelma.)

Tärkeänä tästä tekstistä haluan nostaa tietotaitojen soveltamisen soittamiseen ja vielä pidemmälle vietyä ryhmässä soittamiseen. Itse sovelsin tätä ohjetta käyttämällä MuHa opetusmateriaalina soittamista ja laulamista tukevaa materiaalia. Tämä jättää opettajalle melko vapaat kädet opettajalle rakentaa omanlaisensa opintokokonaisuus.

Heinolan musiikkiopistossa musiikin perusopintojen oppimäärä koostuu opintokokonaisuuksista, jotka on nimetty seuraavasti: Alkeistason opintokokonaisuus, opintokokonaisuus 1. opintokokonaisuus 2 ja opintokokonaisuus 3. Opintokokonaisuudet puolestaan koostuvat eri osa-alueista, ja niiden sisällä olevista yksityiskohtaisemmista osista. Osiot on tarkemmin määritelty kunkin instrumentin taitotauluissa. Nämä soitinkohtaiset taitotaulut löytyvät opiston kotisivulta, sekä Eepoksesta (Heinolan musiikkiopiston opetussuunnitelma 2018 8/15.)

Nämä taitotaulut ovat olleet myös hyvä lähde materiaaliani varten. Siellä on nimetty selkeästi asiat mitkä kuuluvat mihinkin opintokokonaisuuteen. Opintokokonaisuuksia on yhdestä neljään. Joltakin osin ne vastaavat vanhoja peruskursseja. Jotta työstäni ei tulisi liian laaja, rajasin sen vain opintokokonaisuus ykköseen. Musiikin hahmoaineiden osalta siihen kuuluvat asiat musiikin hahmotus osiosta numeroilla 1-3, kuoro ja bodypercussion. Kaksi jälkimmäistä eivät olleet minun vastuullani.

Musiikin hahmotus osiot 1-3 keskittyvät perusasioihin, joita olen jo aiemmin eritellyt luvussa 2.4. Myös soitin vaikuttaa siihen, miten näitä asioita lähestytään. Esimerkiksi sävellajeja opetellessa viulistin ei ole järkevää aloittaa C-duurista, vaikka teoriakirjoissa näin aloitettaisiinkin. Koska viulun vapaat kielet ovat G, D, A ja E, mielestäni on järkevintä

aloittaa näistä. Esimerkiksi pianistilla on taas täysin erilainen tilanne teoreettisten aineiden opettelussa.

Mielestäni on hyvä asia, että soitonopettajia osallistetaan musiikin hahmoaineiden opetukseen. Valtakunnallinen ohjeistus pyrkii käytännönläheiseen musiikin perusteiden opetukseen. Olen varma, että kun omia soittokappaleita käytetään hyödyksi asioita on mielekkäämpi oppia ja ne jäävät paremmin mieleen. Musiikin hahmoaineet eivät näin opettaen ole enää irrallinen ns. turhaksi koettu asia. Siihen myös pyrin tehdessäni oppimateriaalia.

Ongelmana tässä tavassa opettaa on se, että soitonopettajalla ei välttämättä ole aikaa paneutua tarpeeksi hyvin tehtäväänsä. Integrointiin tarvittava materiaali on koottava itse ja tämä vie aikaa. Sen lisäksi soitonopettajan on ymmärrettävä itse tehtävien tarpeellisuus ja nähdä vaivaa sen eteen. Monella soitonopettajalla ei välttämättä ole välineitä koota kaiken kattavaa materiaalia. Ongelmana on myös se, että lapsi tarvitsee paljon toistoja oppiakseen asian. Soittotunti on melko lyhyt aika käydä läpi kaikki tarpeelliset asiat. Etenkin viulunsoitossa soittimen hallinnan oppimiseen menee melko paljon aikaa.

3 Oppimateriaalin tavoitteet ja aihevalinnat

Tässä luvussa kerron integraatioprojektistani. Opetin aiemmin mainitsemiani teoreettisia asioita aloitteleville oppilailleni heidän viulutunneillaan. Perustelen myös aihevalintojani.

3.1 Perusteita aihevalinnoille

Miettiessäni materiaalin sisältöä koin tärkeänä pohtia etenkin sitä, mitkä asiat tuottavat eniten vaikeuksia viulisteille. Kysyin myös kollegaltani musiikkiopistossa mitä mieltä hän on asiasta. Erityisen hankalaksi nimesimme nuottien nimien opettelun, sointujen ymmärtämisen ja sävellajien opettelun.

Nuottien nimet muodostuvat yleensä ongelmaksi pienille viulisteille. Päättelin, että hankalaa on se, että samanniminen sävel soitetaan eri sormella riippuen oktaavialasta. Esimerkiksi sävel g on g-kielellä vapaa kieli, d-kielellä 3. sormi ja e-kielellä 2. sormi. Huomasin opettaessani myös sen, että lapselle on hankalaa ymmärtää miksi monella eri sormella soitettavalla äänellä voi olla sama nimi. Yleensä pieni viulisti oppii ensin

yhdistämään sorminumeron nuottikuvaan. Lapselle voi olla todella hämmentävää, että samalle nuottikuvalle on sorminumero ja nuotinnimi. Sorminumeron oppiminen on tärkeä taito, mutta sormitusten monipuolistuessa on tärkeää osata myös nuottien nimet, jotta soitettavasta lopputuloksesta saa myös kuulokuvan.

Sointujen ymmärryksessä ongelmaksi muodostui se, että etenkin pienten kanssa viulusta ei saa soitettua kokonaista kolmisointua siten, että kaikki äänet soisivat yhtä aikaa. Tavallisesti soitetaan vain yhtä ääntä kerrallaan. Myös hyppy yhden sormen yli saattaa olla pienelle soittajalle motorisesti haastava asia. Viulu on myös yleensä mielletty melodiasoittimeksi. Siksi yleensä kestää pitkään, että oppilas alkaa tunnistaa harmoniaa soittamiensa melodioiden takaa. Tätä ongelmaa yritin purkaa soittamalla paljon oppilaan mukana harjoituksissa ja säästämällä vapaitakin kieliä. Kävimme myös sointuja läpi niin, että soitin itse pianolla käsiteltävänä olevan soinnun. Näin oppilas kuulee myös lopullisen soivan kokonaisuuden.

3.2 Kokeilujakson oppilaat

Kokeiluun osallistui tällä kertaa kaksi oppilastani. Toinen oli 7-vuotias oppilas, joka aloitti soiton opiskelun syksyllä 2019. Toinen oli 7-vuotias oppilas, joka oli aloittanut soiton jo vuosi sitten, mutta hänellä ei ollut mitään aikaisempaa tietämystä musiikin hahmoaineisiin kuuluvista asioista. Tein materiaalia tarpeen mukaan ja alun perin kaikki materiaali löytyy oppilaiden kotiläksyvihkoista. Näistä vihkoista keräsin materiaalin syyslukukauden lopussa ja aloin tehdä siitä yhtenäistä ja paremmin jäsennehtyä oppimateriaalia. Syksyn ajan keräsin huomioita siitä, mikä toimii lasten kanssa ja mikä ei, kuinka paljon heiltä voi todella vaatia sekä mitkä sanamuodot ovat parhaita. Hyvänä huomiona tuli se, että usein saatoin hieman aliarvioida heidän omaksumiskykyään. Jo melko varhaisessa vaiheessa he pystyivät oppimaan asioita, jotka minun mielestäni olivat melko haastavia. Helpotuksena minulle oli se, että molemmat oppilaat olivat lukutaitoisia.

Koska ajatuksena on tuoda musiikin hahmoaineet soittotunneille niiden opettelu alkaa samaan aikaan kun instrumentin opettelu. Tämä taas on selkeästi aikaisemmin kuin silloin, jos aineita käydään erikseen. Monen musiikkiopiston sivuilla suositeltu ikä aloittaa musiikin hahmoaineet on 10 vuotta. Ilokseni huomasin, että samat asiat ovat omaksuttavissa jo huomattavasti aiemmin. Soittotuntiympäristössä joitakin asioita on

hankalampi syventää, mutta alkeistason teoreettiset asiat on mahdollista käydä soittotuntiympäristössä.

3.3 Oppimateriaalin rajaaminen

Ajan rajallisuuden takia kokeilin käytännössä vain alkeistason opetusta. Tässä keskityin vielä erityisesti viuluoppilaille vaikeaksi miellettyihin asioihin. En luonut materiaalia etukäteen valmiiksi kokeiltavaksi vaan otin uusia asioita sitä mukaan, kun vanhat tuntuivat jääneen mieleen. Jokaisesta tunnista meni n. 15 minuuttia teoreettiseen asiaan. Nuottien nimien opettelun kohdalla aika oli hiukan pitempi ja asiaa piti kerrata useammin. Materiaalin aihealueiksi valikoituivat G-avaimen piirtämisen opettelu, nuottien nimet ja niiden paikat viivastolla, perustahtilajeista 2/4, 3/4 ja 4/4, intervalleista terssi ja kvintti, (sillä ne muodostavat kolmisoinnun), rytmejä, rytmejä vastaavat tauot, etumerkit kahteen etumerkkiin asti, nuottikirjoituksen perusteiden alkeita ja melodian toisto tehtäviä. Näillä taidoilla pääsee jo pitkälle, kun selailin alkeisviulukouluja. Otin näissä valinnoissa huomioon myös sen, että uuteen opetussuunnitelmaan on sisällytetty myös sävellyks ja improvisointi. Jotta sävellystyötä voi tehdä täytyy osata perusasioita nuottikirjoituksesta.

4 Oppimateriaalin sisältö

Johdannossa erittelin tärkeimpiä tavoitteitani. Opetusmateriaalini on koottu tehtävistä, jotka tein oppilailleni sijaisuuteni aikana. Sen käytössä on huomattava, että se ei sellaisenaan toimi opetuksessa. Sen kanssa on käytettävä jotakin muuta alkeisviulukirjaa. Materiaalin hyvä puoli on se, että sitä voi käyttää minkä vain alkeisopetuksen kirjan kanssa. Oppimateriaali antaa siis opettajalle vapauden käyttää itselleen tutuinta alkeisviulukirjaa.

4.1 Tavoitteiden erittely

Tehtäviä laatiessa pyrin tekemään niistä mahdollisimman käytännönläheisiä. Ne on tarkoitettu soitettavaksi, laulettavaksi, kirjoitettavaksi ja tunnistettavaksi. Näin oppimisesta tulee mahdollisimman kokonaisvaltaista ja oppimismahdollisuuksia on monia. Vaikka materiaalissa on myös kirjoitustehtäviä, tärkeimpänä pidän sitä, että

oppilas osaa löytää halutut asiat soittimestaan. Esimerkiksi jos intervallien tai asteikkojen kirjoittaminen ei aivan sujuisi, oppilas löytäisi ne kuitenkin soittimesta. Kirjoittaen tehtäviä ehtii kerrata MuHa ryhmätunneilla sitten, kun ne alkavat. Jos oppilas on jo hahmottanut miten asiat liittyvät viulunsoittoon niitä on helpompi myös omaksua paperilla ja huomata omista kappaleista. Sen myötä myös yksi tavoitteeni täyttyy eli ymmärrys siitä miten MuHa-aineet liittyvät soittamiseen.

Tavoitteenani oli saada opetuksesta johdonmukaista ja sujuvaa. Oppilaat tulivat viulutunnille opettelemaan viulunsoittoa, joten viulunsoitonopetus ei saanut kärsiä. Kuitenkin MuHa-aiheet piti sisällyttää tuntien kulkuun. Pidempään soittaneen oppilaan kanssa tämä oli isompi muutos. Etenkin omien kappaleiden tekeminen aiheutti ensin jännitystä oppilaassa. Aloittavan oppilaan kanssa tämä sujui paremmin, sillä hänellä ei ollut kokemusta muunlaisesta opetuksesta.

MuHa-aiheita soittotunneille integroiva opetuskokeilu osoittautui mielestäni toimivaksi. Opettajana haluaisin jatkaa tällaista opetusta työelämässä. Itse koen sen hyödyllisenä ja tarpeellisenä. Monissa yksityisissä musiikkikouluissa ei välttämättä ole MuHa opetusta erikseen. Silloin tällainen opetus muodostuu entistä tärkeämmäksi. Työelämä on siis jo osittain muuttunut tähän suuntaan.

Alkeisviulukirjoja on olemassa paljon. Tämän takia päätin, että minun on turha ottaa kantaa viulunsoiton tekniikan opettamiseen. Tällöin pääsen myös keskittymään paremmin itse aiheeseeni, eli MuHa-aineiden integrointiin soittotunneille.

Esittelen oppimateriaalini siten, miten olen itse käynyt sen läpi oppilaideni kanssa. Koska en halunnut olla sidoksissa yhteen oppikirjaan, aloitimme harjoittelun viikoon piirretyillä tehtävillä. Opettelemme yhden kielen kerrallaan ja aloitamme d-kielestä, sillä se on lapselle mukavalla laulukorkeudella. Tärkeää on, että soittamisen lisäksi jokaisesta uudesta opeteltavasta äänestä tulee soitto-, laulu- ja piirustustehtävä. Kun nuotteja tulee enemmän, mukaan tulee myös tunnistustehtäviä. Koko materiaalin käytön aikana oppilaat soittivat kappaleita Viuluni soi (Kiiski, Lannes-Tukiainen, Manninen)-kirjasta, sekä Iloinen viuluniekka (Usma)-kirjasta.

Materiaalin laatiminen edistymisen mukaan osoittautui hyväksi tavaksi toimia. Tämä oli hyvä tapa myös sen takia, että jos jossakin asiassa tarvittiin enemmän kertausta tai aikaa, niin sitä oli myös mahdollista ottaa. Suurimmaksi osaksi oli mahdollista käyttää

omaa soitinta mukana melkein koko ajan. Kuitenkin esimerkiksi sävelnimien opetteluun tarvittiin vähän enemmän aikaa ja soitinta ei pystynyt käyttämään mukana koko ajan. Yritin tehdä asioista mahdollisimman yksinkertaisia ja lapselle helposti ymmärrettäviä. Otin myös heidät mukaan piirtämiseen ja kertasin joka tunnin lopussa lapsen kanssa, mitä olemme tehneet. Tämä osoittautui hyväksi toimintatavaksi, sillä näin lapsi sai itse sanoittaa, mitä hänellä jäi mieleen aiheesta. Itse oppimateriaali löytyy liitteestä 1.

Seuraavissa luvuissa avaan enemmän materiaalin sisältöä ja mihin itse olen sen yhdistänyt soittotunneilla.

4.2 Aloitamme vapaista kielistä ja perusrytmeistä

Toisen oppilaani kanssa aloitin täysin alusta. Viulun käsittelyn opetteluun ohessa aloitimme vapaista kielistä. Itse valitsin aloituskieleksi d-kielen, sillä se on hyvällä laulukorkeudella. Oppilas oli todella nopea oppimaan, joten ehdimme käydä kaikki vapaat kielet läpi.

Aloitimme d-kielestä. Etsimme sen viulusta ja katsoimme samalla miltä nuotti näyttää viivastolla. Tämä edellytti sitä, että kävimme läpi viivaston ja sen mikä on nuottivain jne. Tehtäväksi tuli myös opetella piirtämään g-avain. Tämän toteutin ensin piirtämällä mallin. Sitten piirsin muutaman haamuviivan ja sitten oppilas sai piirtää itse rivin täyteen g-avaimia (ks. oppimateriaali s. 2). Kun olimme katsoneet nuottikuvaa, jonka olin piirtänyt vihkoon, lauloimme parin tahdin pätkän d, d, d, d neljäsosanuoteilla. Samalla kävimme läpi, mikä on neljäsosanuotti. Katsoimme miltä se näyttää. Käytin termiä musiikin syke, kun selitin rytmiä. Musiikilla on sydän vähän niin kuin sinullakin. Jotta voimme soittaa yhdessä meidän musiikillamme täytyy olla yhteinen syke. Taputimme ja tömistimme neljäsosia löytääksemme yhteisen sykkeen. Lopulta pääsimme soittamaan juuri laulamamme ja taputtamamme asian (ks. s. 8). Yleensä tämän jälkeen kysyin lapselta kuulostiko soitto samalta kuin laulu. Tällä tavalla kävimme kaikki kielet läpi ja tunnin lopuksi oppilas sai ensimmäisen painetun nuotin. Viuluni soi-kirjan ”Tervehdimme kieliä”-kappaleen L.K/S.L-T/T.M s. 10. Kirjoitin kuitenkin vastaavan tehtävän oppimateriaaliini. Tämä kaikki käytiin näppäillen ja kotiläksynä oppilas sai kirjoittamamme asiat ja painetun nuotin. Jokaisen tunnin jälkeen pyrin antamaan myös kirjoitustehtäviä. Tehtävät olivat joko nuottien tunnistamista tai piirtämistä. Ensimmäisenä tietysti juuri opituista vapaista kielistä. Erilaisia tehtäviä voi käydä katsomassa materiaalista. Koko materiaalin läpi toistuvat saman tyyppiset tehtävät.

Koska vapaita kieliä opetellaan melko kauan otin tähän samaan yhteyteen perusrytmejä. Pelkkien vapaiden kielten soittaminen saattaa käydä melko tylsäksi. Siksi seuraavaan tehtävään tuodaan jo vähän eri rytmejä. Ensimmäisissä tehtävissä oli vain neljäsosanuotteja ja puolinuotteja. Seuraavalla tunnilla selitin lapselle enemmän rytmeistä ja tahtilajeista. Selitin rytmin melko tunnetulla tavalla. Rytmii on musiikin sydän. Se lyö tiettyssä rytmissä. Neljäsosanuottia voi pitää perussykkeenä. Neljäsosa nuotti olikin lapselle jo tuttu. Seuraavaksi toin tunnille ti-ti nuotit, eli kahdeksasosanuotit. Mielestäni on tärkeää, että myös lapselle puhutaan mahdollisimman oikeilla termeillä, jotta musiikin hahmoaineiden tunneilla asiat eivät tunnu oudoilta. Taa-nuotti, eli puolinuotti on myös helppo ottaa alkuun mukaan. Ensin kysyin, miten taa-nuotti eroaa jo opituista. Oppilas osasi kertoa, että se on valkoinen sisältä. Kerroin, että valkoisen nuotin nimi on taa ja siinä lasketaan kahteen. Ti-ti oli itselleni vaikeampi selittää, kuin lapselle ymmärtää. Piirsin ti-ti:n molemmat ti-osat erikseen ja kerroin, että yhteen laskettuna ne ovat yhtä pitkä kuin tam (ks. s. 8 oppimateriaalista). Jotkut opettajat käyttävän neljäsosanuotista nimeä taa. Mielestäni on tärkeää valita yksi termi ja käyttää sitä johdonmukaisesti. Itse valitsin käyttää neljäsosanuotin kohdalla nimeä tam ja puolinuotin kohdalla nimeä taa. Näihin yhdistin muita Viuluni soi ja Iloinen viuluniekka kirjan kappaleita.

Aloittelevan oppilaan kanssa soitimme Iloinen viuluniekka-kirjasta Kakkaralaulun sivulta 13, Menninkäisen hipsuttelua sivulta 16, Isot kellot pienet kellot sivulta 16, "pizzcatovalssin" sivulta 17 ja Oravalle sivulta 24. Viuluni soi kirjasta vapaakieli vaiheessa soitimme Minä soitan viulua (tuntematon) sivulta 21, Dinosaurius (Paavo Lötjönen) sivulta 23 ja Etana (T.M) sivulta 23. Näissä kappaleissa harjoittelimme vapaalla kielellä soittoa ja eri rytmejä. Kappaleita oli myös helppo laulaa mukana ja rytmien käsittely ja vapaiden kielten nuotinluku alkoi sujua. Toinen oppilaista osasi jo perusrytmit, kun aloitin opettamaan häntä. Hänen kanssaan tämä vaihe jäi siis välistä.

Perusrytmejä käsitellessä opettelimme myös rytmejä vastaavat tauot. Tauot tuovat vähän vaihtelua rytmikorttitehtäviin ja omiin kappaleisiin. Selitin oppilaalle, että soittaessa tauoilla ollaan hiljaa, mutta rytmejä lukiessa puhallamme tauon kohdalla. Tässä vaiheessa olimme opetelleet neljäsosanuotin, puolinuotin ja kahdeksasosanuotin. Opettelimme siis neljäsosatauon, puolitaun ja kahdeksasosataun. Näytin myös, että on olemassa kokotauko, jossa ollaan hiljaa kokonaisen tahdin ajan. Se ei kuitenkaan tullut käyttöön tehtävissä.

Rytmejä kertosimme vielä paljon. Käytössäni oli itse askartelemani rytmikortit. Oppimateriaalin lopusta (s. 43) löytyy rytmikorttisivu. Oppilas sai järjestellä kortteja nuottitelineellä ja sitten taputimme muodostuneita rytmejä yhdessä. Kun taputus onnistui otimme mukaan viulun ja soitimme rytmejä. Kun jousi otettiin mukaan, tämä oli myös hyvä vapaakieliharjoitus. Joka kerta harjoitus näytti uudelta, mikä lisäsi oppilaan motivaatiota.

Seuraava aihe oli tahtilajit. Kaikessa yksinkertaisuudessa päätin esittää asian niin, että esimerkiksi Neljä neljäsosaa tahtilajissa yhteen tahtiin mahtuu neljä neljäsosan mittaista nuottia. Kolme neljäsosaa tahtilajissa taas yhteen tahtiin mahtuu kolme neljäsosanuottia. Lapsi ymmärsi tämän paremmin kuin itse kuvittelin ja tunnin lopussa hän osasi piirtää tahtiviivat oikeisiin paikkoihin 4/4, 3/4 ja 2/4 tahtilajeissa. Jos tunnilla ei käyty mitään uutta teoreettista asiaa, piirsin kotiläksyksi joko nuotintunnistustehtäviä tai rytmejä mihin piti piirtää tahtiviivat (ks. s. 11).

Aloitin myös omien kappaleiden tekemisen jo vapaista kielistä. Lapsi oli motivoituneempi soittamaan omia kappaleitaan, kun niihin tehtiin myös sanat. Sanat auttoivat oppimisessa myös siten, että kappaleista tuli laulettavia. Kun oppilaat pystyivät laulamaan ne, niistä jäi kuulokuva. Kuulokuvan avulla on helpompi oppia kuulemaan soittaako oikein tai puhtaasti.

Vaikka nyanssit eivät kuuluneet alkuperäiseen varsinaiseen suunnitelmaani, ne tulivat melko luonnollisesti mukaan tässä vaiheessa. Kävimme läpi paljon vapaakielikappaleita lloisesta viuluniekasta. Esimerkiksi kappaleen Isot kellot pienet kellot (s. 16) kanssa oli helppoa ja luontevaa ottaa käsittelyyn forte ja piano, eli kovaa ja hiljaa. Itselleni luontevin tapa oli kysyä lapselta miltä kuulostaa iso kello. Seuraavaksi kysyin miltä kuulostaa pieni kello. Päädyimme vastaukseen, että iso kello soi kovempaa kuin pieni kello. Niinpä kappaleen sanojen mukaan iso kello kohta soitetään fortessa ja pieni kello kohta soitetään pianossa. Tämän harjoituksen jälkeen muihinkin kappaleisiin alettiin laittaa nyansseja (ks. s. 13).

Jo tässä vaiheessa opetuksessa tuli todella paljon uusia musiikillisia termejä. Itselleni luonteva tapa laittaa niitä muistiin oli kirjoittaa aina tunnilla opitut uudet termit selityksineen oppilaan vihkoon. Näin oppilaille muodostui omat pienet musiikkisanakirjat. Niistä pystyy tarkistaa termin ja sen selityksen, jos oppilas ei itse muista sitä. Viulun osien

nimeämisen kohdalla oppilas sai tehdä piirustuksen omasta viulustaan ja kirjoitimme sinne viulun osien nimet.

4.2.2 Sormet mukaan

Kun vapaat kielet alkavat olla tuttuja ja jousen käyttö onnistuu jotenkin myös vapailla kielillä, otin mukaan sormia. Aloitin sormien opettamisen 3. sormesta (ks. s. 14). Tässä vaiheessa emme olleet käsitelleet säveljonoa, joten kerroin oppilaalle uuden äänen nimen. Sitten lauloimme esimerkiksi d-g-d. Hyppy saattaa olla vähän laulaneelle lapselle haastava. Laulan kuitenkin itse mukana, joten lapsi saa kuulokuvan siitä mitä olemme tekemässä. Sitten oli aika ottaa viulu ja kokeilla miltä uusi sävel kuulostaa. Asettelen oppilaan sormen oikeaan paikkaan ja kokeilemme ääntä. Seuraavaksi oppilas saa itse etsiä 3. sormen paikan. Kun tämä sujuu, on aika soittaa laulamamme d-g-d. Saman teimme jokaisella kielellä ja kotiläksyksi lapsi sai 3. sormi harjoituksia kaikilla kielillä. Kirjoitustehtävänä oppilas saa kotiin uusien opittujen äänien piirtämistä ja tunnistamista.

Jokainen sormi käytiin läpi tällä tavalla. Esimerkiksi d-kielen 2. sormen harjoittelimme piirtämällä sen viivastolle ja antamalla sille nimen fis. Lauloimme, miltä kuulostaisi d-fis-d tai g-fis-g. Sormen paikka löytyi 3. sormen vierestä. Tässä tehtävässä 2. sormi etsittiin sekä 3. sormen kautta, että vapaan kielen kautta. Tämä sama käytiin läpi jokaisella kielellä ja uudet äänet saivat nimet. Jokaisen sormen kohdalla teimme myös kuunteluharjoituksia siten, että ensin opettaja soittaa edellä ja oppilas toistaa. Tämä tehtiin myös siten, että oppilas saa soittaa opettajalle ja opettaja toistaa. Sovimme, että soitamme vapaita kieliä ja 2. sormia. Minä soitan oppilaalle kolmen äänen melodian, jossa on vapaita kieliä ja 2. sormia. Oppilaan tulee toistaa melodia korvakuulolta. Vuoro vaihtuu. Alussa tämä oli toiselle oppilaista melko hankalaa, mutta edistyminen oli todella nopeaa, kun mahdolliset äänet rajasi aluksi noihin pieneen.

Tässä vaiheessa opetusta kertosimme painetuista nuoteista vapailla kielillä soitettavia kappaleita jousella. Uusien sormien opetteluun tein kuitenkin piirtämällä itse tehtäviä vihkoon, sillä halusin aloittaa kolmannesta sormesta. Aloitin kolmannesta sormesta, sillä halusin, että oppilaalla on mahdollisimman rento vasen käsi, joka ei purista. Tähän tulokseen on helpompi päästä aloittamalla kolmannesta sormesta. Perinteisemmin sormien opettelu aloitetaan 1. sormesta. Kun kaikki sormet on käyty läpi, siirryin takaisin viulukouluihin. Aloitin lasten kiinnostusten mukaan niistä kappaleista, jotka heistä kuulostivat mieluisilta valikoiden Viuluni soi-kirjasta ja Iloisesta viuluniekasta.

Aloittelevan oppilaan kanssa valikoidut kappaleet olivat Iloisen viuluniekkan Kukko (M.Magidenko) sivulta 31 ja Viuluni soi kirjan Stop (Eve Alho-Hipsu-Hautasalo, Soili Perkiö) sivulta 28. Stop kappaleen kanssa oli hyvä harjoitella rytmejä alla olevien aktiviteettisanojen mukaan. Esimerkiksi "kävelen kävelen"-sanoihin sopii rytmi titi tam, titi tam. "Hiihdän hiihdän" olisi taas tam tam, tam tam.

4.2.3 Musiikin aakkoset

Kun kaikki sormet oli käyty läpi, halusin käyttää yhden tunnin siihen, että käymme läpi nuottien nimiä. Huomasin, että vaikka olimme käyneet ne läpi jo uusien äänten opettelun yhteydessä, ne eivät varsinaisesti jääneet oppilaan mieleen. Nuottikuva yhdistyi sorminumeroon ja nuotinnimistä ei ollut mitään tietoa. Vapaat kielet oppilaat kuitenkin tunnistivat.

Aloitin melko perinteisellä tavalla eli kysymällä lapselta, mitkä ovat aakkosten ensimmäiset seitsemän kirjainta, eli a b c d e f g. Tämän jälkeen selitin, että ainoa eroavaisuus on se, että b:n tilalla onkin h ja musiikin aakkosjono alkaa aina g:n jälkeen alusta. Tämä oli melko iso oivallus lapselle ja kutsuimmekin nuotin nimiä musiikin aakkosiksi. Tämän oivalluksen jälkeen nuottien nimien tunnistaminen helpottui. Osittain asiassa saattoi auttaa myös se, että lauloimme kaikki uudet kappaleet sekä sorminumeroin että nuotinnimin. Esimerkiksi toisella oppilaista oli kappaleena Iloinen viuluniekka kirjasta kappale Kukko (M. Magidenko s.31). Lauloimme sen yhdessä ensin sorminumeroilla 1 1 2 2 3 3 2 2 1 1 2 2 1 1 1. Sitten lauloimme sen nuotin nimillä d d e e fis fis e e d d e e d d d. Tässä vaiheessa säveljonon hallinnasta ei soiton kannalta ole vielä niin paljon hyötyä, mutta tulevaisuuden kannalta se on hyvä osata.

Alkuun oppilaita hämmensi se, että miksi säveljonossa on f, mutta kappaleissa fis. Siinä oli luonteva hetki selittää korkean ja matalan kakkosen ero. Siitä kuitenkin lisää luvussa 4.1.4.

Käytin melko pitkään kotiläksyinä nuotinnimien tunnistamista ja nuottien piirtämistä kirjaimista. Tehtäviä oli kahdenlaisia. Sellaisia missä minä olin piirtänyt rivin täyteen nuotteja ja oppilaan tuli nimetä ne. Toinen tehtävä oli sellainen, että olin kirjoittanut nuotinnimiä ja oppilaan tuli piirtää ne viivastolle. Välillä minusta tuntui, että tehtävät ovat melko tylsiä ja olisin voinut tehdä niistä mielenkiintoisempia. Toisaalta taas ne olivat melko helppo tapa pysyä mukana siinä, missä vaiheessa ollaan nuottien nimien

tunnistamisessa. Joululomaan mennessä toinen oppilaista osasi ilman apua nimetä nuottien nimet kappaleistaan.

4.2.4 Korotukset ja alennukset

Viulun alkuopetuksessa kappaleissa on harvoin enemmän kuin kaksi korotusta tai alennusta. Päätin, että opettelemme alkuun vain ne kaksi. Alkeisviulukoulujen kappaleissa ensimmäisenä on yleensä korkea kakkonen, joten siitä oli luonteva aloittaa. Melko pian kuitenkin kerroin, että on olemassa myös matala kakkonen. Tämä kakkonen muuttaa aivan ykkössormen viereen. Tämä oli lapselle toimiva selitys. Korotuksista ja alennuksista on tehtäviä materiaalin sivulta 30 lähtien.

Tämän jälkeen kävimme läpi, mitä korotusmerkki tekee nuotille. Esimerkiksi kun f-nuotin eteen laitetaan korotusmerkki, siitä tulee nimeltään fis ja se muuttaa takaisin 3. sormen viereen. Jos taas nuotin edessä ei ole korotusmerkkiä, se muuttaa 1. sormen viereen. Saman kävimme läpi a-kielellä, jossa c nuotista tulee cis. E kielellä g:stä tulee gis. Emme käyneet vielä g kieltä läpi, sillä se on poikkeus. G-kielen 2. sormi h on jo korkea, joten madaltaessa siitä tulee b. Tämän jälkeen siirsimme ylennysmerkit viivaston alkuun. Viivaston alkuun siirto kuitenkin edellytti sitä, että säveljono on opeteltu ja oppilas tietää, mille kohdalle viivastoa merkit tulevat. Tässä vaiheessa oppilas osasi vain tunnistaa viivaston edestä ylennysmerkin. Emme vielä käsitelleet sitä, missä järjestyksessä ne tulevat sinne.

Oppilaat osasivat nuotinnimet tähän mennessä. Siksi kävimme läpi minkä nimisiä muista äänistä tulee, kun ne korotetaan. Esimerkiksi a:sta tulee ais ja d:stä tulee dis. Oppilas oivalsi melko pian, että perusäänien jälkeen lisätään vain tavu -is. Emme kuitenkaan katsoneet vielä käytännössä viulunkaulalla, miten ne äänet muodostetaan. Korotuksista ja alennuksista on lisää oppimateriaalin sivulla 30.

Sävellajien opettaminen osoittautui hankalammaksi. Sävellajeja koskevat tehtävät alkavat materiaalin sivulta 33. Koska käytössä tähän mennessä oli vain kaksi ylennysmerkkiä, en kokenut tarpeelliseksi opettaa vielä loruja joiden kautta olen oppinut sävellajit. Tähän vaiheeseen ajattelin, että tärkeintä on, että lapsi tunnistaa minkälaiset kakkoset milläkin kielellä soitetaan. Oppilaiden kappaleissa ei kuitenkaan vielä vähään aikaan ole korkeita kolmosia tai matalia ykkösiä.

Sävellajien opettamisessa oikaisin vähän. Kerroin lapselle, että kun viivaston edessä on yksi ylennysmerkki, sävellaji on saman niminen kuin ensimmäinen kieli, eli g. Kun viivaston edessä on kaksi ylennysmerkkiä, sävellaji on saman niminen kuin toinen kieli, eli d. Tämä pätee aina neljään merkkiin asti. Tapa ei ollut pedagogisesti paras ja pätee vain ylennysmerkkisiin duureihin, mutta tähän vaiheeseen mielestäni aivan riittävä. Ainakin nämä neljä sävellajia on hyvin hallussa.

Tämän osuuden jälkeen lapsi osasi melko hyvin kertoa kappaleidensa sävellajit ja tunnistaa korkeat ja matalat kakkoset itse.

Alennusmerkkejä kävimme läpi vain teoriassa. Siis opettelimme, mikä on alennusmerkki ja mitä se tekee nuotille. Sormien korotukset ja madallukset käytiin läpi siten, että merkki laittaa sormen matkustamaan joko ylös tai alas. Toisin sanoen esimerkiksi 2. sormi matkustaa alas 1.sormen viereen tai ylös 3. sormen viereen. Opettelimme myös nimeämään alennetut sävelet. Selitin itse asian niin, että perussävelen jälkeen tulee tavu –es. Esimerkiksi d:stä tulee des ja g:stä tulee ges. H on poikkeus, sillä siitä tulee b (ks. s. 33)

Uutena kirjallisena kotitehtävänä tuli tunnistaa säveliä, joiden eteen oli laitettu väliaikaismerkkeinä ylennyksiä ja alennuksia. Sama käytiin myös siten, että oppilaan piti piirtää kirjaimista nuotteja viivastolle. Kun perussävelet oli hyvin opeteltu, tämä tehtävä ei ollut kovin vaikea.

4.2.5 Pikkuasteikot

Sävellajiasiaa vahvistaakseni otin käyttöön pikkuasteikot. Itse käytin suoraan Viuluni soi-kirjasta löytyneitä Vauhtisormia (S.L-T. Viuluni soi) s. 40, mutta yhtä hyvin olisimme voineet piirtää ne itse vihkoon. Oppilaiden kanssa kutsuin vauhtisormia pikkuasteikoiksi. Pikkuasteikoissa soitetaan vapaasta kielestä lähtien viidenteen säveleen ja sieltä alas (ks. s. 34). Nämä olivat apuna myös sävellajien opettelussa. Sävellajista tuli konkreettinen soittotehtävä. Oppilaan oli melko helppo ymmärtää, että g-duuri alkaa g:stä ja päättyy g:hen. Samalla tuli vahvistettua g-duurin sormijärjestystä, eli mikä sormi on minkäkin vieressä. Vaikka samat tehtävät löytyvät Viuluni soi-kirjasta laitoin ne materiaaliinkin.

Alkuun opetellaan pikkuasteikkoja vain kvinttiin asti. Myöhemmin siitä on helppo jatkaa yhden oktaavin asteikoihin. Asteikon soitto harjoitti myös sävelpuhtautta. Kun asteikon aloitti aina pohjasävelestä ja lopetti siihen, lapsi oivalsi myös sen, että hänen kappaleensa yleensä alkavat sävellajin pohjaäänestä ja päättyvät siihen.

Korotettuja ääniä piti vielä kerrata jonkin verran, mutta mielestäni tässäkin käytännönläheisyys oli vain hyödyksi. Lapsi ymmärsi melko pian, että soittaakseen oikeita ääniä kappaleissaan hänen pitää tunnistaa, mitkä äänet ovat korkeita ja mitkä matalia.

Pääsin vasta duuriasteikoihin oppilaideni kanssa, mutta mollit olisivat olleet vuorossa seuraavana. Niiden kanssa käsiteltäväksi olisi tullut, että molli kuulostaa erilaiselta ylösmessä kuin alas tultaessa. Mollien kanssa olisi ollut hyvä harjoitella myös palautusmerkkejä ja väliaikaisia ylennys- ja alennusmerkkejä. Asteikkoja olisi ollut hyvä käydä myös rinnakkaissävellajeina, mutta näin alussa olevien oppilaiden kanssa se tuntui liian haastavalta.

4.2.6 Soinnut, säestys ja intervallit

Pikkuasteikoista pääsimme kolmisointuihin. Heinolan musiikkiopiston viulistien suunnitelmaan kuului vapsipaja-niminen kokonaisuus. Siinä oppilaan piti oppia säestämisen viululla sointumerkeistä. Alussa riittää, että oppilas osaa soittaa soinnun pohjasäveltä ja vaihtaa sointua oikeassa paikassa. Kun asioita opitaan, säestyksestä muodostuu koko ajan monimutkaisempi. Itselleni luontevin tapa aloittaa oli kolmisointu. Mielestäni on tärkeää, että lapsi ymmärtää mikä on sointu ja vaikka hän soittaisi vain yhtä ääntä hän ymmärtää, että sointuun kuuluu silti useampia ääniä ja siitä syntyy harmonia. Viulistille tällainen asia jää yleensä melko pitkäksi aikaa vieraaksi (ks. s. 36).

Otimme ensimmäisiksi kolmisoinnuiksi D-duurin kolmisoinnun, A-duurin kolmisoinnun ja G-duurin kolmisoinnun. Valitsin nämä, sillä näiden sointujen pohjasävelet ovat viulun vapaita kieliä. Tässä vaiheessa kyseiset pikkuasteikot olivat jo tuttuja. Sitten piirsimme vapaasta kielestä lähtien soinnun viivastolle. Esimerkiksi d, fis, a, a, fis, d Tai a, cis, e, e, cis, a. Kävimme duurisointuja, sillä olimme soittaneet vain duuriasteikoita. Lauloimme soinnun läpi ja sitten soitimme ääni kerrallaan. Koska kyseessä on sointu, selitin vielä, että pianolla kaikki äänet soitettaisiin yhtä aikaa, mutta tässä vaiheessa viululla se ei vielä ole mahdollista. Soitin pianolla soinnun kaikki äänet yhtä aikaa soiden ja murtaen.

Tässä oli jo itsessään melko paljon asiaa. Läksyksi tulikin soittaa kolmiosointua asteikon perään. Seuraavalla tunnilla kävimme läpi soinnuilla säestämistä (ks. s. 37). Koska kyseessä oli oppilaan ensimmäinen kerta säestäen, jätimme jousen kokonaan pois. Kappaleena käytin "Oli hepokatti maantiellä poikittain", sillä siinä oli vain D-duuri sointua ja A-duuri sointua. Ensimmäisessä vaiheessa oppilaan piti soittaa sointumerkissä näkyvää soinnun pohjasäveltä neljäsosilla. Itse soitin melodiaa. Tämäkin osoittautui melko hankalaksi, sillä lapsen piti itse seurata milloin sointu vaihtuu. Kun tämä alkoi sujua, lapsi sai keksiä itse millaisilla rytmeillä säestää. Ja kun asiasta oli tullut todella tuttu, otimme myös jousen mukaan. Tämä kuitenkin vaati aika paljon sitä, että soitimme vapsia vähän jokaisella tunnilla ja harjoittelimme eri kappaleilla säestämistä. Tässä vaiheessa käytin kuitenkin kappaleita missä oli vain sointuja mitä voi soittaa vapailla kielillä.

Seuraava vaihe oli opetella käyttämään muutakin säveltä, kuin pohjasäveltä. Edelleen käytössä oli vain G-, D-, ja A-duurit (ks. s. 38). Kolmiosointu oli tuttu jo tässä vaiheessa. Kun kysyin lapselta, mistä äänistä D-duurisointu muodostuu, hän osasi vastata. Tässä vaiheessa otin intervallien nimiä käyttöön. Soinnun pohjasäveltä kutsuin pohjasäveleksi.

Ensimmäisenä otin käsittelyyn kvintin, sillä näissä soinnuissa kvintti on viereinen vapaakieli. Selitin lapselle, että näiden kahden äänen välistä etäisyyttä kutsutaan kvintiksi. Kun kysyin, mikä on kvintti e-äänelle, oppilas osasi melko pian laskea viidennen äänen ylöspäin äänestä e. Eli kvintti e:lle on h. Kun lasketaan pohjasävelestä ylöspäin, se on viides sävel. Siksi merkitsemme sitä numerolla viisi. Tästä aiheesta piti keskustella vähän pidempään ja sitten laskimme yhdessä tutuille soinnuille kvintit. Käyttöön kvintti tuli siten, että pohjasävelen lisäksi säestyksessä tuli käyttää kvinttiä. Tämä ei ollut liian haastavaa, sillä kyseessä on viereinen vapaakieli. Tällöin 4/4 tahtilajissa on mahdollista säestää esimerkiksi neljäsosilla d-a-d-a.

Viimeisenä soinnun sävelistä kävimme läpi terssin. Laskimme kolmannen äänen pohjasävelestä. Tämä osoittautui käytössä kuitenkin hankalammaksi kuin kvintti. Toinen oppilaista kuitenkin oivalsi, että tässähän jää vain yksi sormi välistä. Tämä oli riittävä oivallus siihen, että terssi pystyttiin ottamaan käyttöön säestystehtävissä. Käytin melko paljon samoja tehtäviä, sillä vaikeusaste nousi sitä mukaa, kun uusia säveliä tuli käyttöön. Tällöin edes kappaleen melodia oli tuttu.

4.2.7 Omat kappaleet ja improvisointi

Koko opetuksen ajan kannustin oppilaita tekemään omia kappaleita. Tämä on myös osa uutta opetussuunnitelmaa. Ajattelin, että helpointa on, jos sen aloittaa aivan alussa. Vapaista kielistä lähtien pyysin oppilaita tekemään itselleen kappaleita. Välillä he innostuivat siitä enemmän ja välillä vihkoon ei ollut ilmestynyt mitään seuraavaksi viikoksi. Huomasin, että välillä he harjoittelivat innokkaammin omia kappaleitaan kuin valmiita kappaleita tai minun tekemiäni harjoituksia. Ongelmana oli, että jossain määrin kappaleet saattoivat olla liian vaikeita silloiseen taitotasoon nähden. Mielestäni omien kappaleiden tekemisen kynnyksestä madalsi se, että itsekin kirjoittelin vihkoihin harjoituksia kesken tunnin. Omien kappaleiden teko kulki koko ajan mukana opetuksessa vaikka niitä ei joka viikko tehtykään.

Kappaleiden tekemisessä käytin välillä rytmikortteja. Rytmikorteilla määrittelimme rytmin. Kun rytmi oli valmiina, teimme siihen sävelet. Helpointa oli, jos itse rajasin tekemistä. Muuten kappaleista saattoi tulla haastavia. Valmiin kappaleen soittamisen jälkeen oppilas keksi kappaleelleen nimen. Ujomman oppilaan oli paljon hankalampi keksiä kappaleille nimiä ja usein ne jäivät nimettömiksi. Joskus oppilaat innostuivat kirjoittamaan sanoja kappaleisiinsa, jos ne olivat laulettavia.

Joskus lähtökohtana oli sävelet. Esimerkiksi uusia sormia opetellessa tehtävänä saattoi olla kirjoittaa kappale missä on neljä tahtia ja siinä käytetään 2. sormeja ja vapaata kieltä. Etenkin ujommalle oppilaalle tällainen tiukempi rajaus oli paljon helpompi toteuttaa. Samalla oppilas sai harjoitusta siinä, millaisia rytmejä mahtuu yhteen tahtiin. Minä en kirjoittanut nuotteja vihkoon oppilaan puolesta, joten tässä tuli samalla harjoitusta nuottikirjoituksesta. Kävimme läpi, milloin nuotin varsi on ylös ja milloin alas. Käytimme sääntönä sitä, että a-sävel on viimeinen, jossa varsi on ylöspäin. Opettelimme myös piirtämään alas menevän varren nuotin vasemmalle puolelle ja ylös menevän varren nuotin oikealle puolelle.

Improvisointia sivusin sen verran, että teimme alusta asti melko yksinkertaisia pieniä harjoituksia. Vapailta kielillä pystyi ihan alussa harjoittelemaan vastakohtien soittamista. Esimerkiksi kun minä soitan kovaa, oppilas voi soittaa hiljaa. Ja jos minä soitan korkealta, oppilas voi soittaa matalalta. Tässä tehtävässä tuli mielenkiintoisia tulkintoja vastakohtista. Joskus oppilaalla oli päinvastainen mielikuva vastakohtista kuin minulla.

Kun sormia tuli enemmän käyttöön, kuuntelu- ja toistotehtävät olivat tavallaan improvisointia, sillä lapsi teki tehtäviä myös minulle. Pidemmällä olevan oppilaan kanssa soitimme myös kysymyksiä ja vastauksia. Esimerkiksi minä soitan muutaman äänen kysymyksen johon oppilaan pitää tehdä vastaus käyttämällä samoja ääniä kuin minä. Tarkoitukseni oli saada oppilas huomaamaan, että samoja ääniä yhdistelemällä voi saada hyvin erilaisia mielikuvia. Tämä tarkoitus jäi kuitenkin vähän hämäräksi oppilaille.

4.3 Arviointia

Kokeiltuani vähän aikaa tämän tyyllisen opettamisen toimivuutta oma mielipiteeni on, että se on toimiva. Oppilaat ymmärsivät alusta asti, kuinka tärkeää on osata tietyt asiat myös paperilla. Huomasin sen, että aliarvoin liian usein oppilaideni omaksumiskykyä. Monesti mietin, että jokin asia tarvitsee enemmän aikaa ja kertaamista, kun se todella tarvitsisi. Oppilaat myös oivalsivat melko nopeasti hankalampiakin asioita.

Tärkeänä huomiona haluan mainita sen, että kun kirjoitin tehtäviä tunnin aikana vihkoon, sillä oli monia positiivisia vaikutuksia. Oppilaiden kynnys tehdä omia kappaleita vihkoon madaltui, kun he huomasivat, että minäkin kirjoitan tehtäviä vihkoon sitä mukaan, kun edetään opinnoissa. Toisin sanottuna he huomasivat, että ”oikeaa musiikkia” ei ole vain se, mikä on painettu paperille. Oikeaa musiikkia on myös se mitä he itse kirjoittavat vihkoon.

Huomasin toimivana sen, että minulla ei ollut vain yhtä alkeisviulukirjaa mitä seurata. Pystyin ottamaan eri kirjoista kappaleita sitä mukaa, kun ne sopivat omiin suunnitelmiini. Näin oppilaat saivat myös yksilöllisen näköiset vihokot, kun he saivat liimata uuden kappaleen vihkoonsa ja koristella sivun.

Tehtäviä kirjoittaessa huomasin, että sama selitys ei toiminut välttämättä molemmille oppilaille. Sen takia luontevin tapa edetä oli kirjoittaa molempien omiin vihkoihin tehtävät niillä esimerkeillä, jotka tuntuivat ymmärrettävimmiltä. Käytännölliset tehtävät laulaen tai soittaen tuntuivat jäävän parhaiten oppilaiden mieleen. Soittaen oppilaat ymmärsivät paremmin konkreettisen hyödyn mikä uusien asioiden oppimisesta tulee.

Alkuperäinen ideani materiaalin laajuudesta ei täysin toteutunut. Sain mielestäni kuitenkin koottua hyvän ja toimivan oppimateriaalin joistakin tärkeistä MuHa-aineisiin kuuluvista aiheista. Osan ideoistani olisin voinut toteuttaa paremmin ja huolellisemmin.

Myös työn tulosten keräämisen olisin voinut toteuttaa huolellisemmin. Materiaali ei ole sellaisenaan opetuksessa käytettävä, vaan sen rinnalla pitää käyttää jotakin viulunsoittoon keskittyvää oppikirjaa. Sen takia se on hyvin käytettävissä monenlaisissa tilanteissa.

Materiaalin ulkoasu on melko keskeneräinen. Olisin voinut panostaa enemmän materiaalin ulkoasuun. Jotta materiaali näyttäisi lapselle mielekkäämmältä, siinä pitäisi olla enemmän värejä ja kuvia. Kaikki kuvat eivät myöskään välttämättä ole lapsesta kiinnostavia. Itse toteutin tehtävät kirjoittamalla oppilaiden omiin vihkoihin. Siksi en huomannut ajoissa puutteita materiaalin ulkoasussa.

5 Pohdinta

Tarkoitukseni materiaalin suhteen muuttui käytännön kokeilun myötä. Loppujen lopuksi tärkeää oli asioiden ensiesittely oppilaille ja sellaiset taidot, että he pärjäävät kotiharjoittelun kanssa. Jotta aiheiden käyttäminen olisi saumatonta, olisi kertaamista pitänyt olla paljon enemmän. Asioita kerrataan kuitenkin matkan varrella moninkertainen määrä: ensin soittotunneilla ja sitten MuHa ryhmätunneilla.

Alkuperäisenä ideanani oli tehdä kokonainen viulunsoiton alkeiskirja, jossa käydään läpi viulunsoiton tekniikkaa ja pedagogiikkaa. Se osoittautui kuitenkin liian työlääksi. Se ei olisi myöskään ollut täysin aiheittani vastaava materiaali. Viulunsoiton alkeiskirjoja on olemassa suomeksi jo jonkin verran. Sen takia päätin kesken työn valmistelun, että teen materiaalin, jossa keskitytään vain MuHa-aiheisiin, mutta viulunsoiton näkökulmasta.

Vaikka kaikissa musiikkiopistoissa soitonopettajan ei tarvitse opettaa MuHa-aineita soittotunneilla, mielestäni oppilaan kannalta hyödyllistä on käydä asioita silti läpi myös soittotunneilla. Tämä on hyödyllistä myös pidemmällä olevien oppilaiden kanssa. Työtä tehdessä huomasin, kuinka tärkeää on, että oppilas ymmärtää miten MuHa-aineet liittyvät omaan soittimeen ja soittamiseen.

Materiaalia tehdessä halusin kiinnittää erityistä huomiota nimenomaan viulustien ongelmiin, mitkä saattavat tavallisilla MuHa tunneilla jäädä vähemmälle. Syksyn aikana kävin asioita läpi kahden vähän eri tasoisen 1. luokkalaisen oppilaan kanssa. Onnistuin

hyvin siinä, että rajasin aiheet viulistien yleisimpiin ongelma-aiheisiin. Kuten jo aiemmin mainitsin, toinen oppilas oli joulukuuhun mennessä oppinut tunnistamaan nuotinnimet ja sormitukset. Monessa asiassa huomasin, että omat tavoitteeni ja ajatukseni olivat vähän liian kunnianhimoisia. Kuvittelin pystyväni syventää asioita paljon enemmän. Viulutunti tilanteessa aika on kuitenkin rajallinen. Ehdin kuitenkin käydä läpi kaikki valitsemani aihealueet esittelytasolla. Niiden syventäminen oli silti melko mahdotonta. Niin kuin jo aiemmin mainitsin, tarkoitus muuttui kokemuksen myötä.

Syksyn sijaisuuden jälkeen ymmärsin paremmin, mitkä asiat ovat olennaisia oppia, jotta soittaminen ei jäisi kiinni teoreettisten aineiden osaamisen puutteesta. Ymmärsin myös paremmin, että MuHa-aineet sujuvat jatkossa paremmin, kun oppilas ymmärtää kokonaisuuksia oman soittimensa kautta. Perinteisesti MuHa tunneilla käytetään paljon pianoa ja asioita käydään läpi sen kautta. Tämä on yleinen ongelma etenkin jousisoittajilla. Jotta oppilaat voisivat käyttää pianoa apuna, heidän pitäisi ensin opetella pianon koskettimisto. Näiden opettamieni oppilaiden kohdalla se ei enää tässä vaiheessa ole tarpeen, sillä he osaavat käyttää tunneilla viulua hyödyksi.

Oman soittimen kautta tehty opettelu tekee asioista käytännöllisempiä ja asiat tuntuvat mielekkäämmiltä oman soittimen kanssa opeteltuna. Kun käsitteet tuodaan elävään musiikkiin, oppilaan on helpompi ymmärtää, miksi ne pitää opetella. Myös pelit ja leikit auttoivat oppimaan. Johdannossa mainitsemani tavoite käytännölläisyydestä MuHa-aineissa siis osittain toteutui hyvin. Esimerkkinä tästä on, että oppilas ei välttämättä osannut piirtää terssiä paperille, mutta osasi löytää sen viulusta.

Monessa musiikkiopistossa on jo käytössä saman instrumentin/soitinryhmän musiikin hahmoaineiden alkeisryhmä. Tämä ajatus tuntuu tärkeältä ja kannattavalta. Tällainen ryhmäopetus on luonteva tapa tutustua MuHa-aiheisiin oman soittimen kautta. MuHa-aineiden tarkoitus on kuitenkin myös tukea soittamista. Kun MuHa osaaminen on alusta asti varmallalla pohjalla, se tukee myös myöhempää oppimista.

Ennen varsinaista tietoa aiheesta minulla oli jo idea. Olisi ollut hyvä perehtyä paremmin kokeiluni ikäisten oppilaiden kehityksen vaiheisiin ennen tehtävien laatimista. Opintojeni aikana on käyty läpi joitakin asioita, mutta olisin voinut kohdentaa tehtävät paremmin, jos minulla olisi ollut enemmän tietämystä aiheesta.

Toisen oppilaan kanssa kokeilu sujui paremmin, sillä hänellä ei ollut kokemusta muunlaisesta opetuksesta. Toinen oppilas oli alkuun vähän hämmentynyt ja meillä meni hetki totutella uuteen soittotunnin rakenteeseen. Tämän olisin voinut huomioida paremmin alkaessani opettaa häntä. Luulen, että tämä on myös osasy syy hänen arkuuteensa tehdä omia sävellyksiä ja muita vapaampia tehtäviä, jotka eivät ole niin rajattuja. Vasta-alkaja oli rohkeampi tekemään omaa sävellystyötä vaativia tehtäviä kuin vähän aikaa soittanut. Hän ei ollut tottunut aiemmin tekemään tällaisia tehtäviä ja minun olisi pitänyt huomioida tämä paremmin.

Mielestäni työn tulokset näkyivät hyvin. Kokeiluun sattui kaksi aktiivista oppilasta, jotka käyttivät aikaa myös kotona uusien asioiden opetteluun. Jos opetuksessa olisi ollut kaksi vähemmän aktiivista oppilasta, tulokset saattavat olla toisenlaiset. On kuitenkin hyvä huomata, millainen vaikutus aktiivisilla oppilailla ja heidän osallistuvilla vanhemmillaan on oppimisen tuloksiin. Opettajalla on merkitystä, mutta etenkin näin alussa sillä on iso merkitys, kuinka paljon vanhemmat osallistuvat ja kuinka paljon lapsen kanssa käytetään aikaa asioiden harjoitteluun.

Tavoitteenani oli tehdä MuHa-aineista käytännönläheisempiä ja helpommin omaksuttavia. Siinä tavoitteessa onnistuin omasta mielestäni hyvin. Oppilaat kävivät aiheita läpi soittimiensa kanssa, mikä auttaa heti käytännön ymmärtämiseen. Käytännönläheisellä tarkoitin juuri sitä, että oppilas ymmärtää, miten MuHa-aiheet liittyvät siihen, mitä soittotunnilla käydään. Ne eivät ole kaksi toisistaan irrallaan olevaa aihetta. En ole varma, ymmärsivätkö oppilaat täysin, että tosiaan opettelemme samalla musiikin teoriaa. Kuitenkin kun kysyin erilaisia kysymyksiä MuHa-aiheisiin liittyen, he osasivat vastata. Olen varma, että he ovat soittotunneilla saaneet hyvän pohjan MuHa-aineiden opiskelulle ja että he ryhmätunneille siirtyessään osaavat soveltaa soittotunneilta saamia taitoja.

Alussa olin hukassa, kun kuulin, että työtehtäviini sijaisena kuuluu myös MuHa-aineiden opettaminen soittotunneilla. Kuitenkin asioiden opettaminen meni melko luontevasti muun opettamisen seassa ja rytmitti hyvin tuntia vähän eri tavalla kuin pelkän instrumentin opetuksen tunneilla. Etenkin pienempien kanssa tuntui hyvältä laskea välillä viulu pois ja tehdä muuta. Keskittyminen soittotunneilla tuntui olevan helpompaa, kuin välillä tehtiin paperilla ja välillä soittimen kanssa.

Koen, että lopullinen oppimateriaalini on suuntaa antava käytännön opetustyötä helpottava pohja. Se on hyvin kehitettävissä ja muokattavissa, joten sitä voi soveltaa tulevien tilanteiden mukaan. Oppimateriaalista on hyötyä itselleni ja toivottavasti joskus myös muille opettajille. Itse olen työtä tehdessäni saanut hyviä oivalluksia ja opetuskokemuksia.

Lähteet

Ahonen Kari 1996 Ala-asteen oppilaat musiikin rakenteellisen tiedon käsittelijöinä. Itä-Suomen yliopiston kirjasto.

Aivoliiton julkaisu kielipolku 1.3.2015.
<https://www.aivoliitto.fi/kielipolku/artikkelit/musiikkiharrastus-on-lapsen-aivoille-leikkikentta-ja-kuntosali/> (luettu 4.3.2020)

Asikainen Kaisu 2005 säveljonon hallinta ja musiikin teoria-aineiden oppimisvaikeudet. Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 13. Helsinki

Harala Olli, Mäkinen Tero, Klaavi 1/3, Nuottikuva oy, 2011

Hakkarainen Eero, Musiikin luku- ja kirjoitustaito 1, osa A, Säveltapailun peruskurssi 1/3, WSOY 1992

Heikkilä Pasi, Halkosalmi Vellu, Tohtori Toonika, Musiikin teorian, säveltapailun ja nuottikirjoituksen oppikirja, Otava 2019

Heinolan musiikkiopisto 2018. Opetussuunnitelma.
<https://www.heinola.fi/library/files/5c29e123566ff8c3d900071d/HeinolanMusiikkiopistoOpetussuunnitelma2018.pdf> (luettu 22.11.2019)

Hurtig, Silja 2010. Musiikin perusteiden ja soittamisen integraatio: viulun käyttö apuna musiikin perusteiden opetuksessa. Lopputyö. Sibelius-Akatemia, sävellyksen ja musiikinteorian osasto, Helsinki.

Huttunen Sanna. Rakas soitonopettaja, tunnetko oppilaasi?-näkökulmia soittotuntitilanteeseen. Verkkolehti Jamk 31.5.2013

<https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2013/05/rakas-soitonopettaja-tunnetko-oppilaasi-nakokulmia-soittotuntitilanteeseen/>
(luettu 4.3.2020)

Kaukinen Tiina, Laiho Saara: Pelle pelikaani etsii aarretta (viulu), 2004

Keravan musiikkiopisto 2018 opetussuunnitelma. https://1b776700-d7b5-4072-9a4c-6d451f90c267.filesusr.com/ugd/c97a0f_d3bea5bba76c4c1cbc1103d8a5dc4b80.pdf
(luettu 12.1.2020)

Kiiski Leena, Lannes-Tukiainen Sirpa, Manninen Tarja: Viuluni soi 1, WSOY, 2003

Kosonen Erja Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Musiikki-koulussa-ja-koulun-jälkeen-Kosonen.pdf> (luettu 4.3.2020)

KvaloMOTV. Luku 6.1. Millaista aineistoa ja miten?
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_1.html (luettu 19.11.2019)

Käpylän musiikkiopisto Musiikin hahmoaineet. <https://www.kmo.fi/yksiloopetus/musiikin-hahmotusaineet/>
(luettu 20.1.2020)

Mieli.fi hyvä itsetunto on optimistista realismia
<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/hyvä-itsetunto-optimistista-realismia> (luettu 4.3.2020)

Mäkinen, Kristiina 2012 Elsa-Reetan alttoviuluteoriat: Musiikin perusteiden integrointimateriaalia alttoviulisteille. Opinnäytetyö. Metropolia. Musiikin koulutusohjelma. Helsinki. (Luettu 28.2.2020)

Porvoonseudun musiikkiopisto 2018. Aineopetussuunnitelma, musiikin perusteet.
<https://www.porvoo.fi/musiikin-perusteet#73c2020b>
(luettu 12.1.2020)

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. Taiteen perusopetuksen uudet OPS-perusteet 2017. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetus> (luettu 9.11.2019)

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. OPS-tuki. <http://www.musicedu.fi/ops-tuki/> (luettu 29.2.2020)

Suzuki Michio: Suzuki viulukoulu 1, F-musiikki, 2007

Synonyymisanakirja. <https://www.synonyymit.fi/integroida> (luettu 5.1.2020)

Szilvay Geza: Violin ABC colourstrings A, Fennica Gehrman, 2018

Tervämäki Taru, Vuorenmaa Virpi 2016 Musiikin perusteiden integrointi viulunsoiton alkeisopetukseen. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Jyväskylä (Luettu 8.1.2020)

Usma Anna-Maija: Iloinen viuluniekka 1, Musiikki Fazer, 1980

Yle uutiset. Lastenpsykiatri Sinkkonen: Hellikää lapsianne! 13.2.2013 <https://yle.fi/uutiset/3-6493633> (luettu 4.3.2020)

7-9 vuotiaan persoonallisuuden kehitys mll.fi 22.2.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/7-9-v/7-9-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/> (luettu 4.3.2020)

7-9 vuotiaan fyysinen kehitys mll.fi 21.2.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/7-9-v/7-9-vuotiaan-fyysinen-kehitys/> (luettu 4.3.2020)

MuHaa viulutunneille-oppimateriaali

MuHaa viulutunneille- oppimateriaali

Lotta Määttä

Oppimateriaali integroivaan musiikin hahmoaineopetukseen viulutunneille

Sisällysluettelo

<u>Johdanto</u>	4
<u>Viulun vapaat kielet</u>	4
<u>Mikä on G-avain ja miten se piirretään?</u>	4
<u>D-kieli</u>	5
<u>A-kieli</u>	6
<u>E-kieli</u>	7
<u>G-kieli</u>	8
<u>Rytmit ja tahtilajit</u>	10
<u>Tauot</u>	11
<u>Tahtilajit</u>	13
<u>kolmeneljäsosaa tahtilaji</u>	13
<u>Kaksineljäsosaa tahtilaji</u>	13
<u>Dynamiikat</u>	15
<u>Sormien käyttö viulunsoitossa</u>	16
<u>D-kielen 3. sormi</u>	16
<u>A-kielen 3. sormi</u>	17
<u>E-kielen 3. sormi</u>	18
<u>G-kielen 3. sormi</u>	19
<u>2. sormi</u>	20
<u>D-kielen 2. sormi</u>	20
<u>A-kielen 2. sormi</u>	22
<u>E-kielen 2. sormi</u>	23
<u>G-kielen 2. sormi</u>	24
<u>1. sormi</u>	26
<u>D-kielen 1. sormi</u>	26
<u>A-kielen 1. sormi</u>	27
<u>E-kielen 1. sormi</u>	28
<u>G-kielen 1. sormi</u>	29
<u>Musiikin aakkoset</u>	32
<u>Korotukset ja alennukset</u>	32
<u>Sävellajit</u>	35
<u>Alennusmerkit</u>	35
<u>Pikkuasteikot</u>	37
<u>Kolmisoinnut</u>	38
<u>Soinnuilla säestäminen</u>	39
<u>Intervallit</u>	40
<u>Kvintti</u>	40
<u>Terssi</u>	40
<u>Improvisointi</u>	43
<u>Kuvaimprovisointi</u>	43
<u>Liikeimprovisaatio</u>	45
<u>Kysymys-vastaus improvisaatio</u>	45
<u>Rytmikortit</u>	46
<u>Taukokortit</u>	47

Johdanto

Tämä oppimateriaali on laadittu ajatellen 7-10 vuotiaita viulunsoiton opiskelijoita. Oppimateriaalissa käsitellään musiikin hahmoaineiden alkeistason aiheita viulunsoiton näkökulmasta. Tämä materiaali ei sellaisenaan sovellu viulunsoiton opiskeluun, vaan sen kanssa on käytettävä jotakin viulunsoiton oppimateriaalia. Materiaali sopii kuitenkin käytettäväksi monen alkeiskirjan kanssa. Itse kokeilin tehtäviä kahden 7-8 vuotiaan oppilaan kanssa ja soittomateriaalina käytin Viuluni soi-kirjaa ja Iloinen viuluniekka-kirjaa. Olen laittanut muutaman esimerkkikappaleen käytettäväksi, mutta tehtävät sopivat sellaisenaan muidenkin kirjojen kanssa. Oppilaan suositellaan hankkivan viivastovihko, jotta opettaja voi tehdä vastaavia tehtäviä oppilaalle lisää tarpeen tullen. Myös sävellys- ja harjoitustehtäviä varten on hyvä hankkia viivastovihko. Tehtävät ovat suuntaa antavia ja niitä voi soveltaa oman näkemyksen mukaan. Voitte myös kerätä oppilaan vihkoon oman musiikkisanaston sitä mukaa kun uusia sanoja opetellaan.

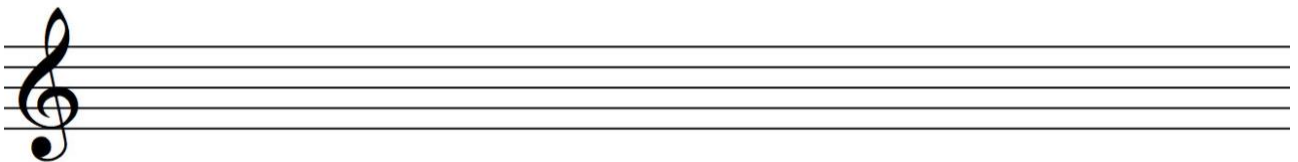
Viulun vapaat kielet

Mikä on G-avain ja miten se piirretään?

Tämä viivaston edessä oleva nuottiavain on nimeltään g-avain. Tätä nuottiavainta käytetään viululle kirjoitetuissa nuoteissa. Yritä opettajan avulla piirtää rivi täyteen g-avaimia.

Jokaisen kappaleesi edessä on g-avain kertomassa, millä paikoilla nuottisi viivastolla ovat. Tästä saat tietää myöhemmin lisää.

Tehtävä: piirrä tyhjä rivi täyteen g-avaimia.

Tehtävä: Piirrä vihkoosi viulun kuva. Seuraavalla tunnilla käy opettajan kanssa läpi viulun osat.

D-kieli

Alla olevan nuotin nimi on d. D-sävel asuu viivaston alla. Etsikää opettajan kanssa viulusta d-sävel. Äänien lisäksi nuotti kertoo sinulle rytmistä. Rytmä on vähän niin kuin musiikin sydän. Sinulla on sydän, joka sykkii. Musiikilla on myös. Alla olevat mustat nuotit ovat neljäsosanuotteja. Niissä lasketaan yhteen. Valkoinen nuotti on nimeltään puolinuotti. Siinä lasketaan kahteen. Palkilla yhdistettyjä nuotteja kutsutaan kahdeksasosanuotteiksi. Kaksi yhdessä on yhtä pitkä kuin yksi neljäsosanuotti.

Tam, eli neljäsosanuotti

Taa, eli puolinuotti

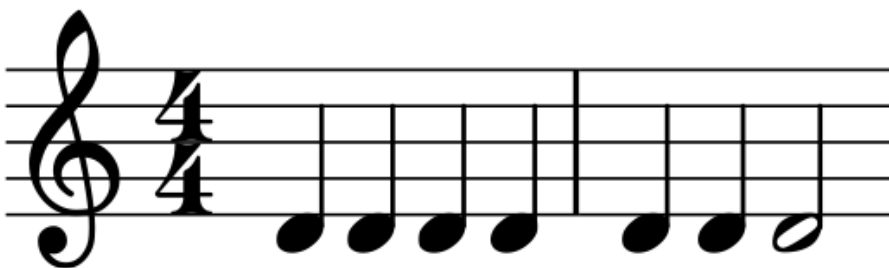
Ti-ti, eli kaksi kahdeksasosanuottia

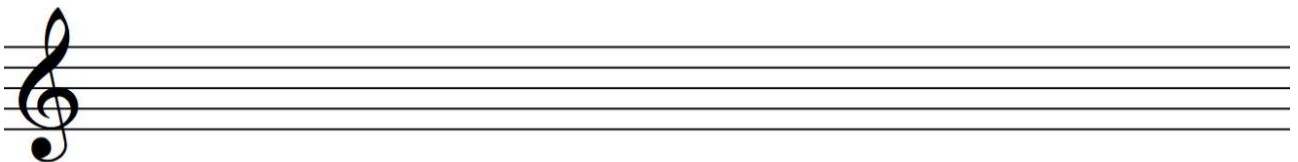
Yläpuolella näet ensimmäisenä neljäsosanuotin. Siinä lasketaan yhteen. Toisena on puolinuotti. Siinä lasketaan kahteen. Kolmas rytmä on kahdeksasosanuotteja. Käytämme siitä nimeä ti-ti. Siinä on kaksi kahdeksasosanuottia ja kun ne lasketaan yhteen, ne ovat yhtä pitkä kuin yksi neljäsosanuotti.

Tehtävä: Taputa opettajan kanssa kappaleen rytmä. Sitten laulakaa se itse keksimilläsi sanoilla.

Nyt pääset soittamaan kappaleen. Kuulostiko se samalta, kuin laulamasi kappale?

Tehtävä: Piirrä rivi täyteen d-säveliä puolinuotteina ja neljäsosanuotteina.

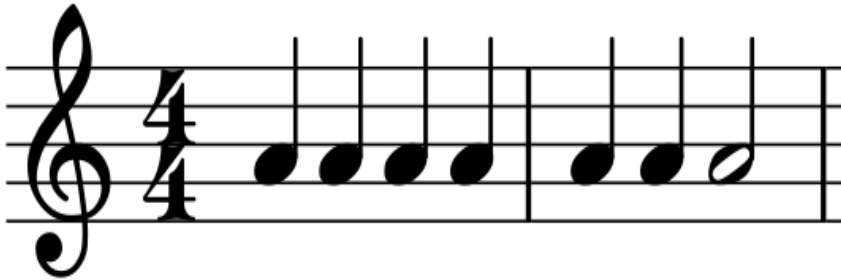

A-kieli

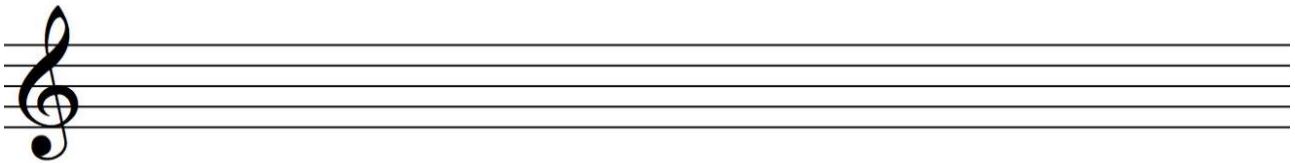
Alla olevan nuotin nimi on a. A-sävel asuu toisessa välissä. Etsikää opettajan kanssa viulusta a-sävel. Nuotissa oleva rytmi on sinulle jo tuttu. Voit kuitenkin keksiä sanat tähänkin kappaleeseen.

Tehtävä: Taputa opettajan kanssa rytmi. Laulakaa kappale.

Nyt pääset soittamaan kappaleen viululla.

Tehtävä: Piirrä rivi täyteen a-säveliä puolinuotteina ja neljäsosanuotteina.

E-kieli

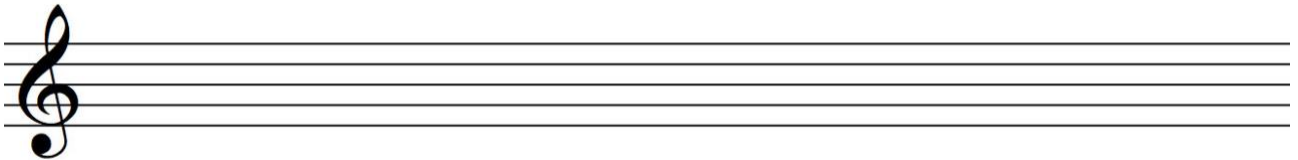
Alla olevan nuotin nimi on e. E-sävel asuu viimeisessä välissä. Etsikää opettajan kanssa viulusta e-sävel.

Tehtävä: Keksi sanat tähän kappaleeseen. Laula ja tömistä rytmi.

Nyt pääset soittamaan kappaleen viululla.

Tehtävä: Piirrä rivi täyteen e-säveliä puolinuotteina ja neljäsosanuotteina.

G-kieli

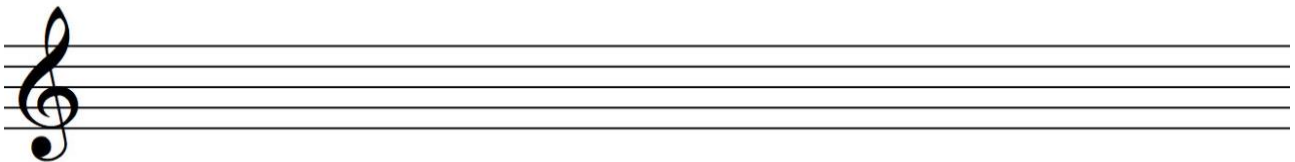
Viimeinen viulun vapaa kieli on g-kieli. G-sävel asuu viivaston alla kahden ala-apuviivan alla. Etsikää opettajan kanssa viulusta g-sävel. Mitkä nuotissa näkyvät viivat ovat ala-apuviivoja?

Tehtävä: Keksi sanat kappaleeseen ja tömistäkää rytmi.

Pääset soittamaan kappaleen.

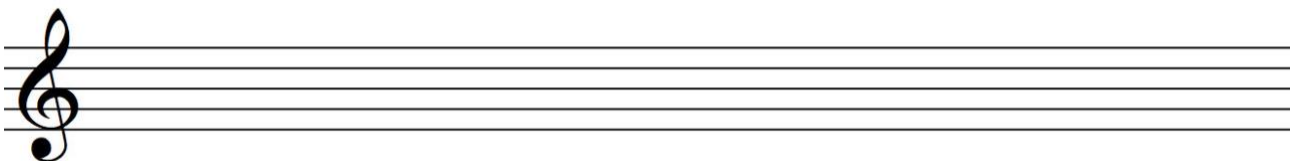
Tehtävä: Piirrä viivasto täyteen g-säveliä puolinuoteilla ja neljäsosanuoteilla.

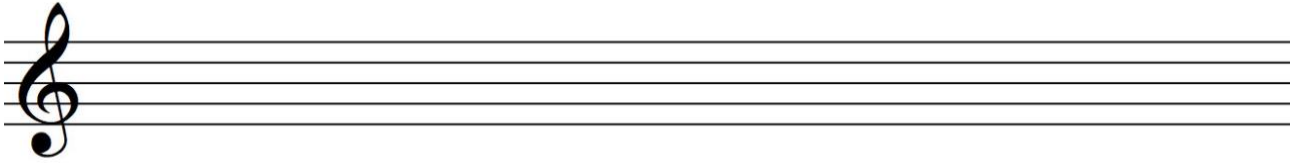
Nyt olet oppinut kaikki viulun vapaat kielet. Kappaleina voit soittaa esimerkiksi Viuluni soi-kirjan Tervehdimme kieliä. Iloisessa viuluniekassa on myös paljon hauskoja vapaakielikappaleita. Alla on myös yksi hyvä harjoitus vapaakielikappaleeksi.

Tehtävä: Piirrä rivi täyteen vapaita säveliä valitsemillasi rytmeillä. Huomioi, mihin suuntaan nuottien varret tulevat. Sääntönä on, että a-sävelestä ylöspäin nuottien varret kirjoitetaan alaspäin. Jos nuotin varsi on alaspäin se piirretään nuotti palluran vasemmalle puolelle. Jos nuotin varsi on ylöspäin se piirretään nuotti palluran oikealle puolelle. Katso esimerkkiä ylemmästä nuottirivistä.

Tehtävä: Tee oma kappale, missä käytät neljäsosanuotteja ja vapaita kieliä.

Vihkossasi on paljon tyhjiä viivoja. Tee sinne omia kappaleita joko yhdessä opettajasi kanssa tai yksin kotona.

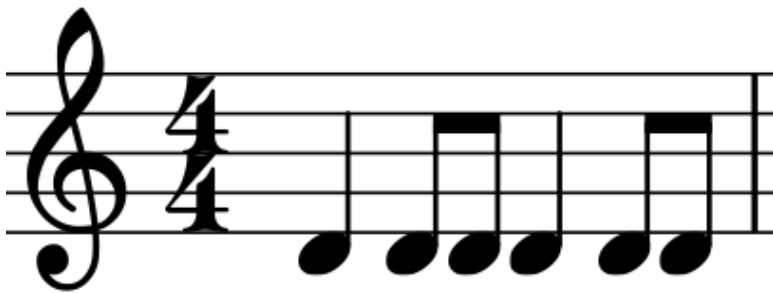
Rytmit ja tahtilajit

Alussa opettelimme jo neljäsosanuotin, puolinuotin ja kahdeksasosanuotin. Nyt kertaamme niitä.

Edellisissä tehtävissä tutustuimme rytmeihin tam ja taa. Tam on toinen nimitys neljäsosanuotille ja taa on toinen nimitys puolinuoteille. Mitä uutta näet alla olevassa nuotissa?

Uuden rytmin nimi on ti-ti. Toinen nimitys sille on kahdeksasosanuotti. Ti-ti nuotissa on kaksi osaa. Kun ne lasketaan yhteen, niistä tulee yhtä pitkä rytmi kuin tam. Eli ti-ti nuotissa lasketaan myös yhteen.

Tehtävä: Taputtakaa opettajan kanssa uusi rytmi. Miltä se kuulostaisi soittaen?

Tehtävä: Piirrä rivi täyteen tam, ti-ti ja taa nuotteja millä tahansa vapaalla kielellä.

Tehtävä: Taputa kappale. Tee siihen sanat ja laula se. Miltä kappale kuulostaa soitettuna?

Viuluni soi- ja Iloinen viuluniekka kirjoissa on hyviä kappaleita harjoitusten tueksi.

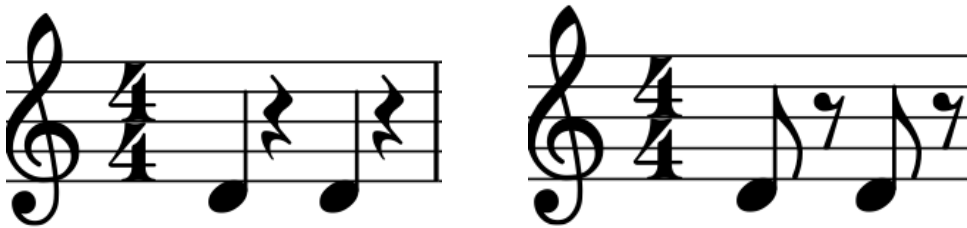
Tehtävä: Opettajasi soittaa sinulle pieniä melodioita vapailla kielillä. Osaatko kuuntelemalla toistaa ne perässä?

Tauot

Tauko on myös yksi musiikkitermi. Se tarkoittaa hiljaa olemista nuoteissa merkityn aika-arvon ajan. Erilaiset taukomerkit tarkoittavat eri mittaisia taukoja ja kestoiltaan vastaavat erilaisia nuotteja.

Alla vasemmalla näet neljäsosanuotin eli tam-nuotin. Tam-nuotin jälkeen on neljäsosatauko. Siinä lasketaan yhtä pitkään kuin neljäsosanuotilla. Neljäneljäsosaa tahtilajissa se tarkoittaa, että tauon aikana lasketaan yhteen.

Alla oikealla näet kahdeksasosanuotin eli ti-nuotin. Ti-nuotin jälkeen on kahdeksasosatauko. Siinä lasketaan yhtä pitkään kuin kahdeksasosanuotilla.

Kun luet tai taputat rytmejä voit tauon aikana vaikkapa puhaltaa. Se auttaa sinua hahmottamaan tauon pituuden paremmin.

Tehtävä: Taputa alla oleva rytmi. Voit puhaltaa tauon aikana.

Alla olevassa esimerkissä oleva tauko on nimeltään puolitauko. Se kestää kahden neljäsosan verran neljäneljäsosaa tahtilajissa. Osaatko lukea alla olevan rytmin?

Tehtävä: Lue alla oleva rytmi. Puolitauon kohdalla voit puhaltaa kaksi kertaa kahden neljäsosan merkiksi.

Viimeisenä tauoista opettelemme kokotauon. Alla näet kuvan siitä. Puolittauosta se eroaa siten, että musta ”hattu” on viivaston alla eikä viivaston päällä. Kokotauko kestää koko tahdin verran. Neljäneljäsosaa tahtilajissa se tarkoittaa, että tauon aikana lasketaan neljään. Kolmeneljäsosaa tahtilajissa taas laskettaisiin kolmeen.

Oppimateriaalin lopussa on rytmikortteja. Nyt voit ottaa myös tauot käyttöön tehtäviä tehdessäsi.

Tahtilajit

Olet varmaan huomannut numeroita viivastojen edessä. Ne kertovat kappaleen tahtilajin. Tähän mennessä olet nähnyt vain 4/4-tahtilajin. Neljäneljäsosaa tarkoittaa, että yhteen tahtiin mahtuu neljä neljäsosa nuottia. Jos tahtilajina on kolmeneljäsosaa, se tarkoittaa, että yhteen tahtiin mahtuu kolme neljäsosanuottia. Alla olevassa esimerkissä yhteen tahtiin mahtuu neljä kappaletta neljäsosanuotteja.

Tahdiksi kutsutaan kahden viivan välistä tilaa. Viivoja kutsutaan tahtiviivoiksi. Etsikää opettajan kanssa esimerkistä tahtiviivat.

Ensimmäinen esimerkki on tuttu sinulle. Löydätkö viivastolta tahtilajin? Laskekaa opettajan kanssa neljäsosanuotit kappaleesta. Mahtuuko tahtiin neljä neljäsosanuottia?

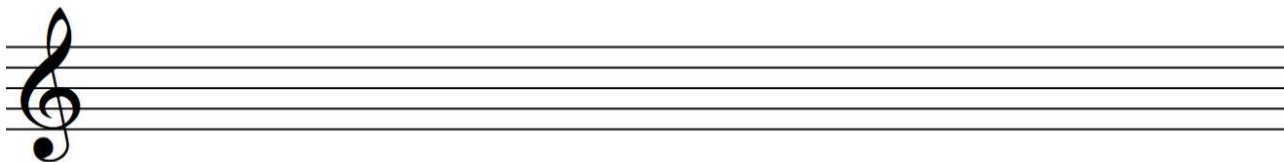
6 kolmeneljäsosaa tahtilaji

Laskekaa opettajan kanssa, kuinka monta neljäsosaa mahtuu yhteen tahtiin. Mikä on tahtilajin nimi, mikä lukee viivaston edessä? Osaatko taputtaa rytmin? Entäs soittaa sen?

Onko jossakin jo soittamassasi kappaleessa 3/4-tahtilajia?

Piirrä viivastolle rytmi 3/4-tahtilajissa.

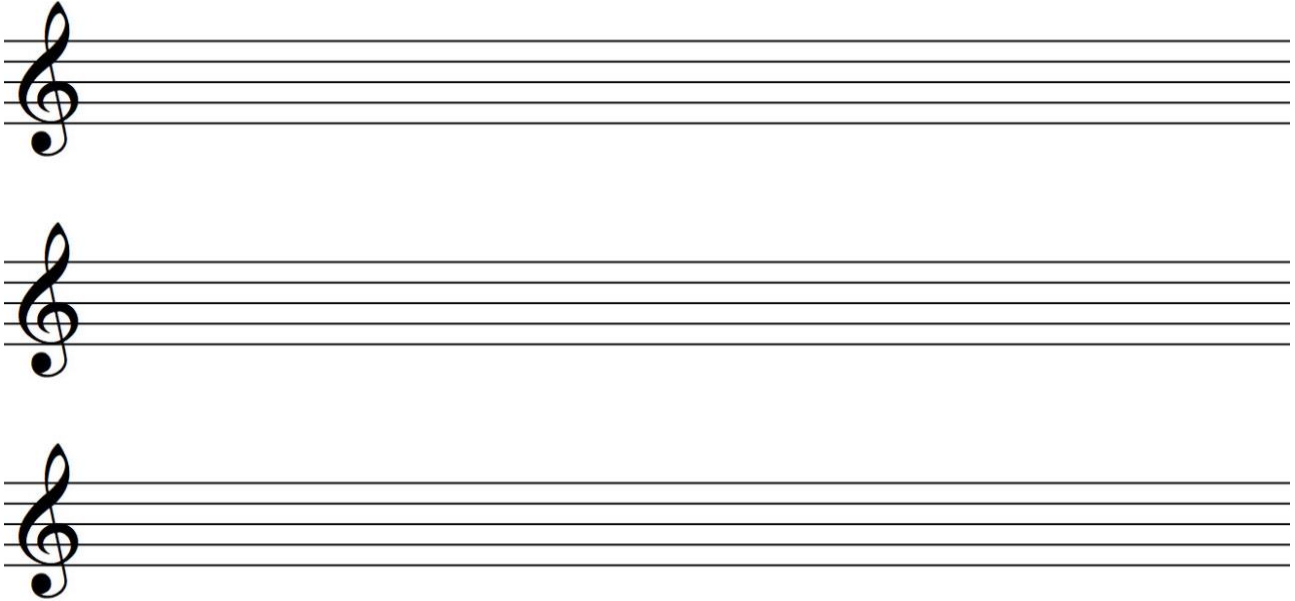

Kaksineljäsosaa tahtilaji

Mikä on tämän tahtilajin nimi? Kuinka monta neljäsosaa mahtuu yhteen tahtiin? Osaatko taputtaa rytmin?

Alla on tilaa tahtiviivanpiirtotehtäville. Opettaja piirtää rytmejä eri tahtilajeissa ja oppilas piirtää rytmeihin tahtiviivat.

Rytmikortit voivat olla apuna rytmien opettelussa. Tehkää korteista eri rytmejä ja käyttäkää niitä apuna tahtilajien opettelussa. Korteja voi käyttää myös omien kappaleiden rytmin suunnittelussa. Rytmikortteja löydät valmiina materiaalin lopusta. Voit myös askarrella omat rytmikortit.

Dynamiikat

Esimerkiksi Iloinen viuluniekka kirjan Isot kellot pienet kellot on hyvä harjoitus harjoitella dynamiikkoja.

Dynamiikka musiikissa tarkoittaa äänen voimakkuutta. Soitosta tulee mielenkiintoisempaa, kun välillä soitetaan kovaa ja välillä soitetaan hiljaa. Alla on dynamiikkamerkintöjä.

Dynamiikkamerkinnät ovat italiaksi. Ne ovat italiaksi, sillä monia näistä sanoista käytettiin ensimmäisen kerran Italiassa. Moni tärkeä säveltäjä on myös italialainen.

F tarkoittaa fortea

Forte taas tarkoittaa kovaa

Miten soittaisit kovaa viululla?

MF tarkoittaa mezzoforte

Mezzoforte tarkoittaa melko kovaa

Miten soittaisit melko kovaa viululla?

P tarkoittaa pianoa

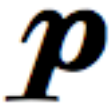
Piano tarkoittaa hiljaa

Miten soittaisit hiljaa viululla

MP tarkoittaa mezzopiano

Mezzopiano tarkoittaa melko hiljaa

Miten soittaisit melko hiljaa viululla?

Nyt voit lisätä dynamiikat omiin kappaleisiisi.

Sormien käyttö viulunsoitossa

D-kielen 3. sormi

Ensimmäinen nuotti tahdissa on sinulle tuttu. Mikä sen nimi oli?

Nyt opettelemme käyttämään sormia. Nimettömän nimi on viulunsoitossa 3. sormi. Nuoteissa näet nyt d-kielen 3. sormen. Sen nimi on g. Etsikää opettajan kanssa g:n paikka.

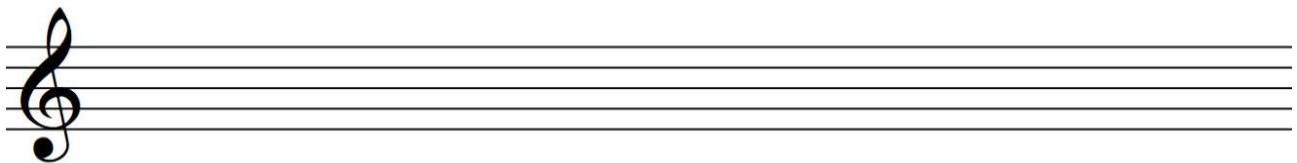
Tehtävä: Laulakaa kappale, Laulun jälkeen soittakaa se viululla.

Tehtävä: Minkä nimiset äänet ovat alla olevassa kappaleessa? Miltä se kuulostaa laulettuna? Miltä se kuulostaa soitetuna?

Tehtävä: tee viivastolle oma kappale käyttäen d:tä ja g:tä. Rytmien tekemisessä rytmikortit voivat olla avuksi.

A-kielen 3. sormi

Ensimmäinen nuotti on sinulle tuttu. Toinen nuotti on a-kielen 3. sormi. Sen nimi on d. Etsikää opettajan kanssa d:n paikka.

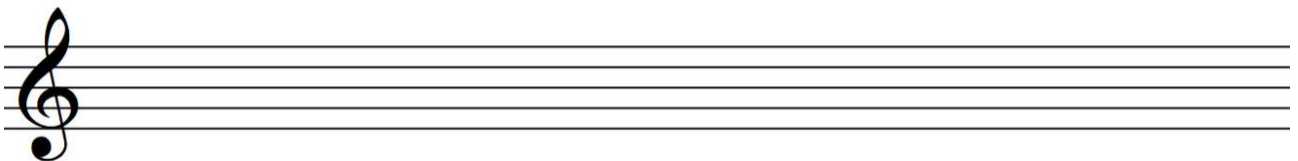
Tehtävä: Laulakaa kappale. Miltä kappale kuulostaa soitettuna?

Tehtävä: Minkä nimiset äänet ovat alla olevassa kappaleessa? Miltä se kuulostaa laulettuna? Miltä se kuulostaa soitettuna?

Tehtävä: Tee viivastolle oma kappale käyttäen a:ta ja d:tä. Jos et keksi rytmiä, käytä apuna rytmikortteja.

E-kielen 3. sormi

Ensimmäinen nuotti on sinulle tuttu. Mikä sen nimi oli? Uusi nuotti on e-kielen 3. sormi. Sen nimi on a. Etsikää opettajan kanssa a:n paikka viulusta.

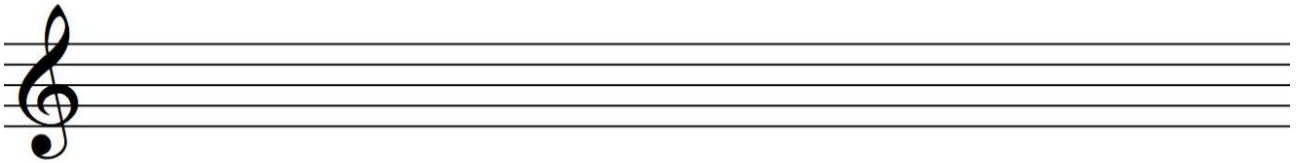
Tehtävä: Laulakaa kappale ja sitten soittakaa se.

Tehtävä: Minkä nimiset äänet ovat kappaleessa? Miltä se kuulostaa laulettuna ja soitettuna?

Tehtävä: Tee viivastolle kappale käyttäen a:ta ja e:tä.

G-kielen 3. sormi

Kappaleen ensimmäinen nuotti on sinulle tuttu. Uusi nuotti on g-kielen 3. sormi. Uuden nuotin nimi on c. Etsikää opettajan kanssa c:n paikka viulusta.

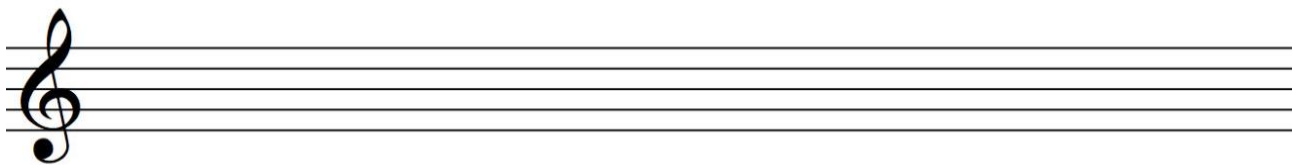
Tehtävä: Laulakaa ja soittakaa alla oleva kappale.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit. Miltä se kuulostaa laulettuna ja soitettuna?

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale käyttäen g:tä ja c:tä.

Tehtävä: Nimeä alla olevat sävelet.

Tehtävä: Piirrä viivastolle alle kirjoitetut nuotit.

Nuottien piirtämis- ja tunnistustehtäviä opettaja voi piirtää lisää omaan vihkoosi.

Tehtävä: Opettajasi soittaa sinulle pieniä melodioita käyttäen vapaita kieliä ja 3. sormia. Osaatko toistaa ne perässä kuuntelemalla?

7 2. sormi

D-kielen 2. sormi

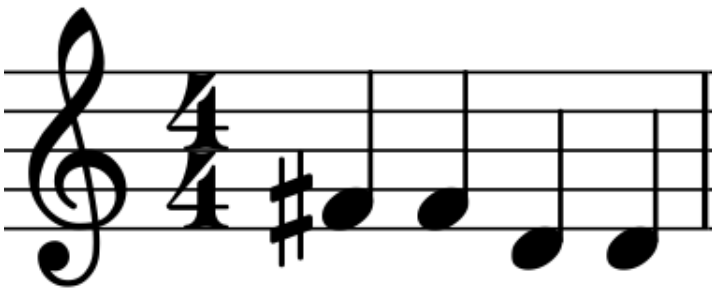
Keskisormea kutsutaan viulunsoitossa 2. sormeksi. Nyt opeteltava 2. sormi menee aivan 3. sormen viereen. Alla olevan kappaleen ensimmäinen nuotti on tuttu vapaa d. Uusi nuotti on d-kielen 2. sormi, jonka nimi on fis. Fis tulee aivan 3. sormen viereen. Etsikää opettajan kanssa fis:än paikka.

Tehtävä: Laulakaa ja soittakaa alla olevat kappaleet.

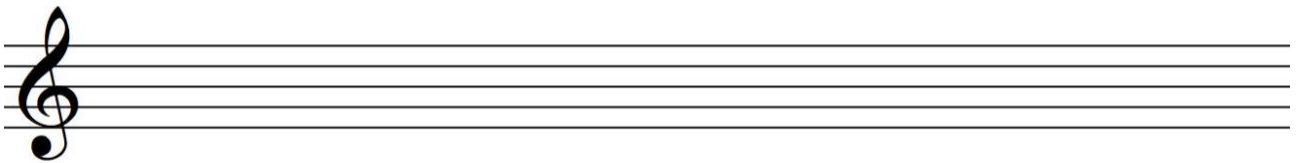

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit ja laula ja soita se.

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale käyttäen d:tä ja fis:ää.

A-kielen 2. sormi

Alla olevan kappaleen ensimmäinen ääni on sinulle tuttu. Se on vapaa a. Uusi nuotti on a-kielen 2. sormi. Sen nimi on cis. Etsikää opettajan kanssa cis:än paikka.

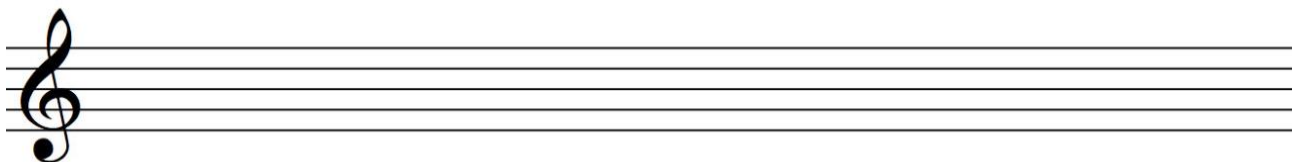
Tehtävä: Laulakaa ja soittakaa alla olevat kappaleet.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit. Laula ja soita se.

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale käyttäen a:ta ja cis:ää.

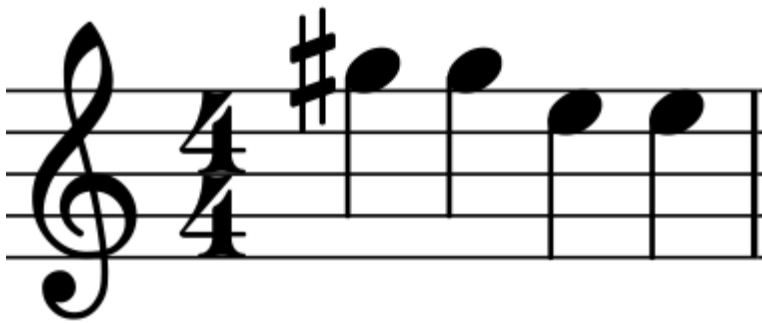
E-kielen 2. sormi

Alla olevan kappaleen ensimmäinen ääni on sinulle tuttu. Se on vapaa e-kieli. Uusi ääni on nimeltään gis. Se on e-kielen 2. sormi. Etsikää opettajan kanssa gis viulusta.

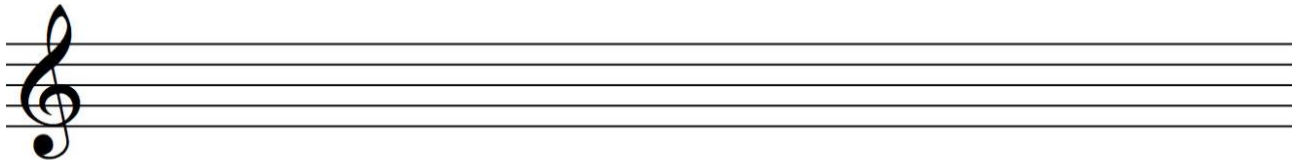
Tehtävä: Laulakaa ja soittakaa alla olevat kappaleet.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit ja laula ja soita se.

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale, jossa on e ja gis-ääniä.

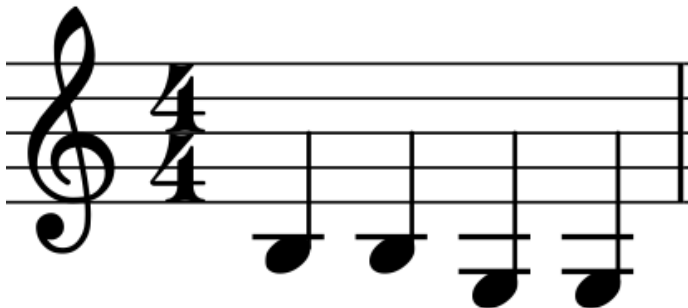
G-kielen 2. sormi

Alla olevan kappaleen ensimmäinen nuotti on tuttu. Se on vapaa g-kieli. Uuden nuotin nimi on h. H on g-kielen 2. sormi. Etsikää opettajan kanssa h ääni viulusta.

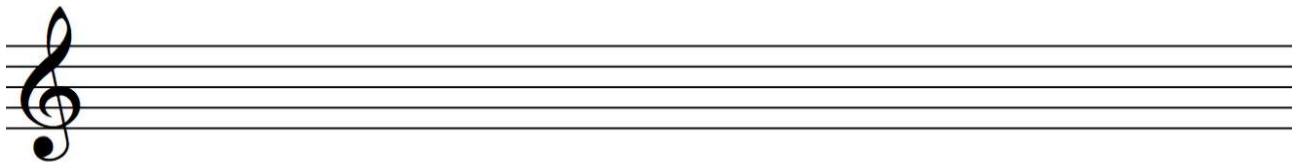
Tehtävä: Laula ja soita alla olevat kappaleet.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit ja soita ja laula se.

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolla oma kappale, missä käytät g ja h ääniä.

Tehtävä: Nimeä alla olevat nuotit.

1. sormi

D-kielen 1. sormi

1. sormi on kädessäsi etusormi. 1. sormen paikka on peukaloa vastapäätä. Alla olevan kappaleen ensimmäinen nuotti on d. Uuden sävelen nimi on e. Se on d-kielen 1. sormi. Etsi sen paikka viulusta opettajasi kanssa.

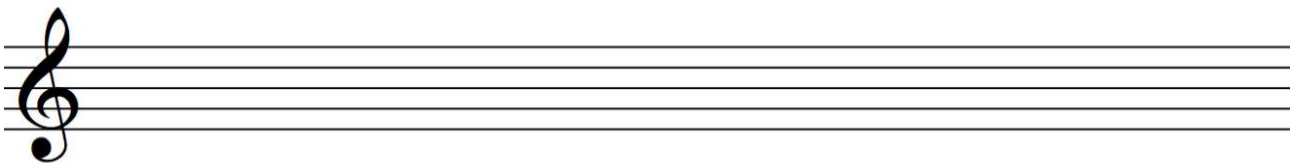
Tehtävä: Laula alla oleva kappale. Sen jälkeen soita se.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit. Sen jälkeen laula ja soita se.

Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale käyttäen d:tä ja e:tä.

A-kielen 1. sormi

Ensimmäinen nuotti on sinulle tuttu. Se on vapaa a-kieli. Uusi nuotti on a-kielen 1. sormi, nimeltään h. Etsi sen paikka viulusta opettajasi kanssa.

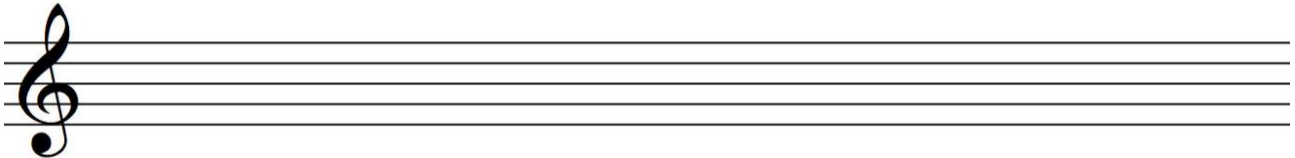
Tehtävä: Laula alla oleva kappale. Sen jälkeen soita se.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen äänet. Sen jälkeen laula ja soita se.

Tehtävä: Piirrä alla olevalle viivastolle oma kappale, missä käytät a:ta ja h:ta.

E-kielen 1. sormi

Alla olevan kappaleen ensimmäinen ääni on sinulle tuttu. Se on vapaa e-kieli. Uusi nuotti on nimeltään fis. Se on e-kielen 1. sormi. Etsi opettajasi kanssa sen paikka viulusta.

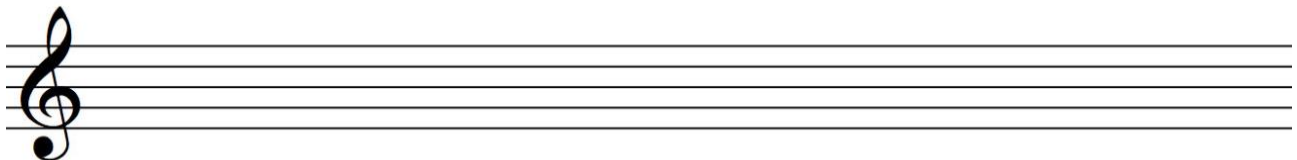
Tehtävä: Laula alla oleva kappale. Sen jälkeen soita se.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit. Sen jälkeen laula ja soita se.

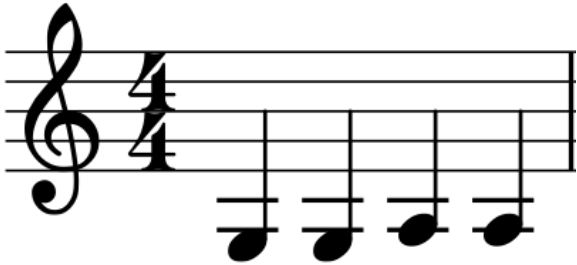
Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle oma kappale käyttäen e:tä ja fis:ää.

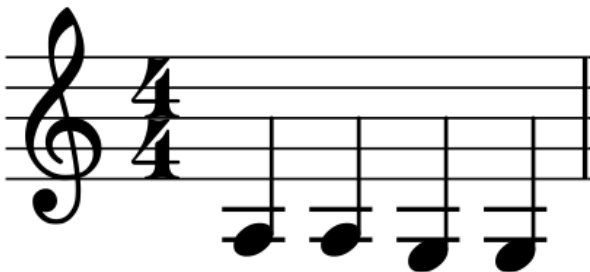
G-kielen 1. sormi

Alla olevan kappaleen ensimmäinen nuotti on sinulle tuttu. Se on vapaa g-kieli. Uusi nuotti on nimeltään a. Se on g-kielen 1. sormi. Etsi opettajasi kanssa sen paikka viulusta.

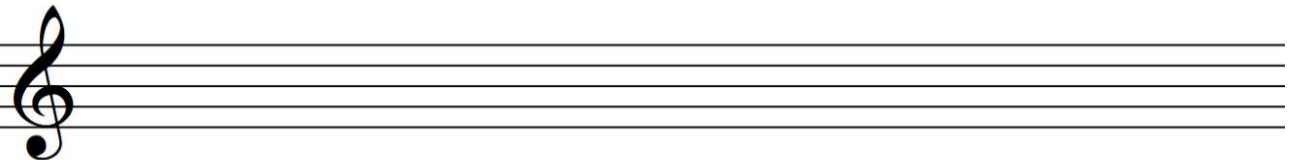
Tehtävä: Laula alla oleva kappale. Sen jälkeen soita se.

Tehtävä: Nimeä alla olevan kappaleen nuotit. Sen jälkeen soita se.

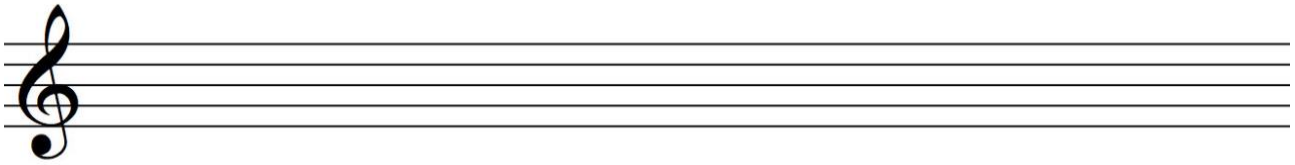
Tehtävä: Tee alla olevalle viivastolle kappale, jossa käytät g:tä ja a:ta.

Tehtävä: Nimeä alla olevat nuotit.

Tehtävä: Piirrä alla olevalle viivastolle kirjoitetut nuotit.

d a g e fis h a

Tehtävä: Opettajasi soittaa sinulle pieniä melodioita käyttäen vapaita kieliä ja 1. sormia. Osaatko toistaa ne vain kuuntelemalla?

Voitte tehdä vastaavia tehtäviä käyttäen valintanne mukaan eri sormia ja kieliä. Oppilas voi tehdä melodioita myös opettajalle.

Tehtävä:

Alla näet kaikilla kielillä juuri oppimasi äänet. Voitte opettajasi kanssa harjoitella nuottien lukua näiden rivien avulla. Opettajasi näyttää sinulle nuottia ja sinä soitat opettajasi näyttämän nuotin. Voitte vaihtaa osia ja kuunnella, millaisia melodioita saatte soitettua. Voitte myös laulaa nuotteja.

D-kieli

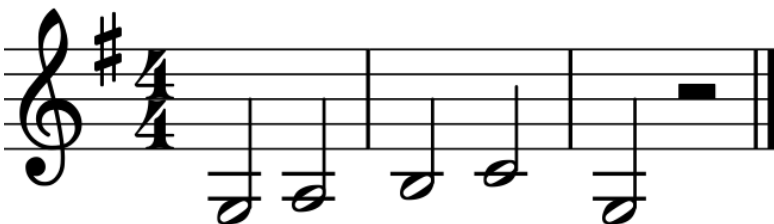
A-kieli

E-kieli

G-kieli

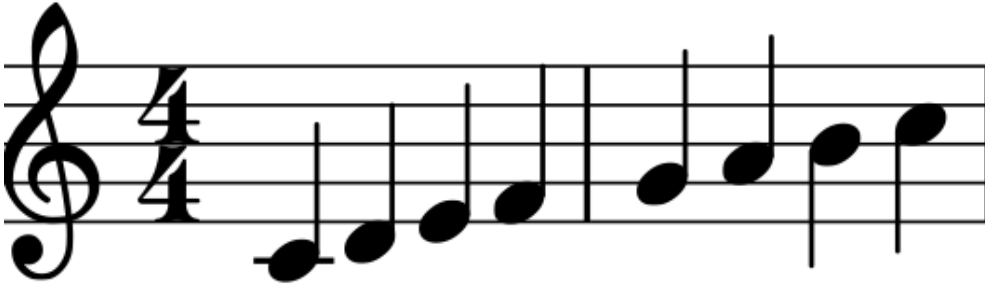
Nyt olet oppinut käyttämään kaikkia sormia viulunsoitossa. Voit palata vielä vanhoihin tehtäviin kertaamaan jo opittua.

Kappaleina tämän osion jälkeen käytin esimerkiksi Iloisen viuluniekkan Kukkoa (M.Magidenko) ja Viuluni soi-kirjan Stop kappaletta (Eve Alho Hipsu-Hautasalo, Soili Perkiö)

Myös muut saman tasoiset kappaleet käyvät.

Musiikin aakkoset

Niin kuin lukiessa, myös musiikissa on aakkoset. Olet oppinut koulussa aakkoset. Aakkoset alkavat a b c d e f g jne. Musiikin aakkoset ovat samat, kuin koulussakin. Ne tosin loppuvat jo g:hen. Poikkeuksena myös se, että b:n tilalla on h. Eli musiikin aakkoset ovat a h c d e f g. Yleensä ne kuitenkin luetellaan järjestyksessä c d e f g a h. Tämä rivi olisi tärkeää opetella ulkoa. Nuoteiksi kirjoitettuna tämä aakkosjono näyttää tältä:

Siellä on paljon sinulle tuttuja nuotteja. Tästä lähtien voit laulaa kaikki omat kappaleesi nuotinnimin. Voitte opettajasi kanssa katsoa, minkä nimisiä nuotteja kappaleissasi on ja sen jälkeen laulaa ne nuotinnimin. Kappaleet on hyvä laulaa myös sorminumeroin.

Alla näet kaikki jo oppimasi nuotit. Osaatko erotella riviltä, mitkä nuotit ovat milläkin kielellä? Voitte opettajan kanssa kirjoittaa nuottien nimet ja sen millä kielellä ne soitetaan.

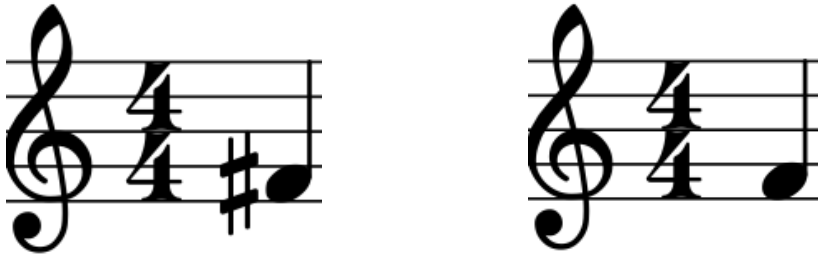

Korotukset ja alennukset

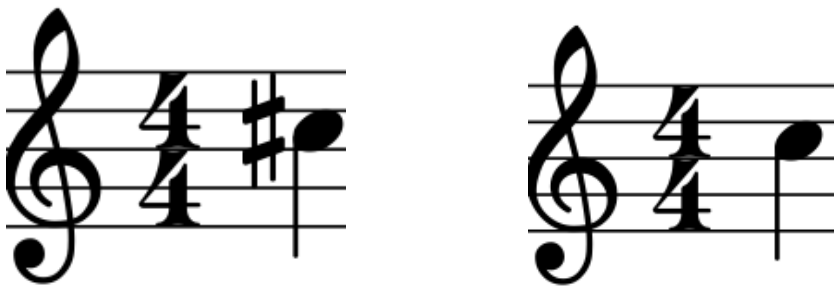
Huomasit varmaan, että edellisessä tehtävässä kirjoitimme f, eikä fis ja c, eikä cis. Viulunsoitossa 2. sormi voi vaihtaa paikkaa. Sinä olet opetellut, että 2. sormen paikka on 3. sormen vieressä. 2. sormi voi kuitenkin muuttaa myös 1. sormen viereen. Kun 2. sormi on 3. sormen vieressä, sitä kutsutaan korkeaksi 2. sormeksi. Kun 2. sormi on 1. sormen vieressä, sitä kutsutaan matalaksi 2. sormeksi. Voit opettajan kanssa kokeilla, miten 2. sormi muuttaa 3. sormen vierestä 1. sormen viereen. Matkaa sävelestä toiseen kutsutaan sävelaskeleeksi. Sävelaskeleita on puolikkaita ja kokonaisia. Kokosävelaskel on suurempi kuin puolisävelaskel. Kun kaksi sormeaa on aivan vierekkäin, niiden välillä on puolisävelaskel. Kun kahden sormen välissä on rako, niiden välillä on kokosävelaskel. Esimerkiksi kun 2. sormi on aivan 1. sormen vieressä, niiden välillä on puolisävelaskel. Kun 2. sormi muuttaa 3. sormen viereen, 1. sormen ja 2. sormen välillä on kokosävelaskel. Korotus- ja alennusmerkit nostavat tai laskevat säveliä puolen sävelaskeleen verran.

Alla olevan nuotin edessä on korotusmerkki. Se on sinulle jo tuttu aiemmista harjoituksista. Tiedät, että nuotin nimi on fis. Musiikin aakkosissa kuitenkin kävimme läpi, että kyseinen nuotti ilman

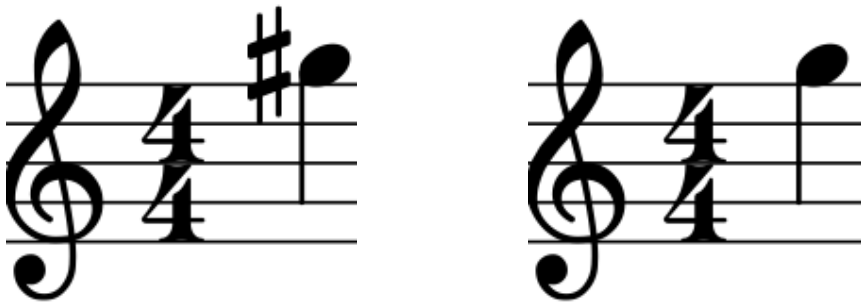
korotusmerkkiä on f. Korotusmerkki tekee nuotista fis:än, ja samalla sormi muuttuu korkeaksi, eli 3. sormen viereen. Vieressä on kuva f nuotista.

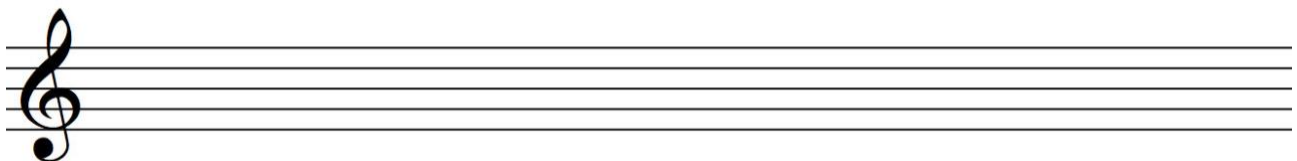
Korotusmerkki siis korottaa äänen. Alla on esimerkki a-kielen 2. sormi c. Korotusmerkin kanssa 2. sormi on korkea ja asuu 3. sormen vieressä. Silloin nuotin nimi on cis. Toinen kuva taas on matala 2. sormi, joka asuu 1. sormen vieressä. Silloin äänen nimi on c.

Alla vielä sama esimerkki e-kieliltä. Ensimmäinen kuva on e-kielen korkea 2. sormi. Korotusmerkki korottaa sen 3. sormen viereen. Silloin äänen nimi on gis. Jälkimmäinen kuva on e-kielen matala 2. sormi, joka on madallettu 1. sormen viereen. Silloin äänen nimi on g.

Perusäänien nimet ovat nimeltään samat kuin aakkoset. Opettelimme ne jo aiemmin: c d e f g a h c. Kun äänien eteen lisätään korotusmerkki, se tuo perus ääneen -is: päätte. Esimerkiksi f:stä tulee fis ja c:stä tulee cis. Voit kokeilla opettajan kanssa tehdä kaikille perusäänille is-päätteen. Voit piirtää ja nimetä alla olevalle viivastolle korotettuja ääniä.

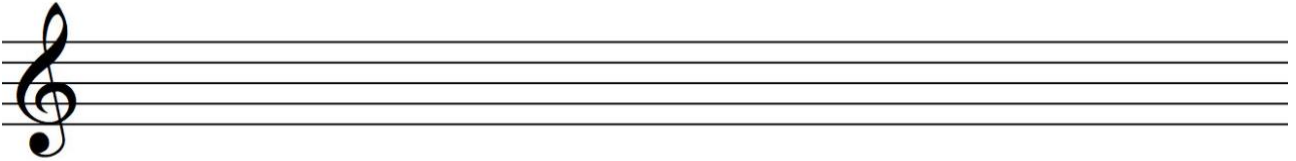

Tehtävä: Tunnista alla olevat nuotit. Ole tarkkana korotusmerkkien kanssa.

Opettajasi voi piirtää lisää samanlaisia tehtäviä vihkoosi.

Tehtävä: Piirrä alla olevalle viivastolle nimetyt nuotit

fis a e gis h d c cis

Opettajasi voi tehdä lisää samanlaisia tehtäviä vihkoosi.

Sävellajit

Jotta voit tietää ovatko soittamasi äänet korkeita vai matalia, sinun pitää tietää sävellaji. Sävellaji kertoo sinulle sormien paikat viulun kaulalla. Sävellajeilla on myös nimet. Ne ovat kuitenkin melko samanlaiset, kuin musiikin aakkosten nimet.

On olemassa duureja ja molleja. Duurit ovat iloisen kuuloisia ja mollit taas surullisen kuuloisia. Teoreettisesti sanottuna duurissa ja mollissa tärkein ero on toisen ja kolmannen sävelen välinen korkeusero. Duurissa toisen ja kolmannen sävelen välillä on kokosävelaskel ja mollissa puolisävelaskel. Opettajasi voi soittaa sinulle jotakin duurissa ja mollissa, niin voitte kuunnella niitä. Tähän mennessä olemme soittaneet vain duurissa.

Sävellajit nimetään duureiksi ja molleiksi pääsävelen mukaan. Esimerkiksi g-duuri tai g-molli. Nyt opettelemme vain duureja. Opettelemamme ylennysmerkit kertovat, mikä duuri on kyseessä. Esimerkiksi jos viivaston edessä on vain yksi ylennysmerkki, silloin on kyseessä g-duuri. Helppo muistisääntö sille on, että g on viulun ensimmäinen kieli. Jos viivaston edessä on vain yksi ylennysmerkki, duuri on g-duuri. Jos viivaston edessä on kaksi ylennysmerkkiä, on kyseessä d-duuri, sillä d on viulun toinen kieli. A-duuriin laitetaan kolme ylennystä ja e-duuriin neljä. Tähän mennessä olemme laittaneet ylennykset aina nuotin eteen. Tästä eteenpäin laitamme ne kuitenkin viivaston eteen. Alla on esimerkki:

G-duuri

D-duuri

A-duuri

E-duuri

Ylennysmerkin paikka kertoo siitä, mikä/mitkä äänet on ylennetty. Esimerkiksi G-duurin ylennysmerkki on f äänen paikalla. Tällöin f:stä tulee fis. Kun ylennysmerkki on viivaston edessä, kaikista f nimisistä sävelistä tulee fis nimisiä. Silloin ei tarvitse laittaa jokaisen äänen eteen erikseen korotusmerkkiä.

D-duurissa ylennysmerkit ovat f:n ja c:n paikoilla. Se tarkoittaa, että kaikki kappaleen f nuotit ovat fis nuotteja ja kaikki kappaleen c nuotit ovat cis nuotteja. Sinulla on siis korkeat 2. sormet d, a ja g kielillä.

Minkä äänien kohdalla ovat ylennysmerkit A- ja E-duurissa? Minkä nimisiä ylennetyt äänet ovat?

Alennusmerkit

Ylennysmerkkien lisäksi on olemassa alennusmerkkejä. Ne alentavat äänet nimensä mukaisesti puolen sävelaskeleen verran. Käymme ne teoriassa läpi, mutta emme soita niitä vielä käytännössä. Alennusmerkki näyttää tältä:

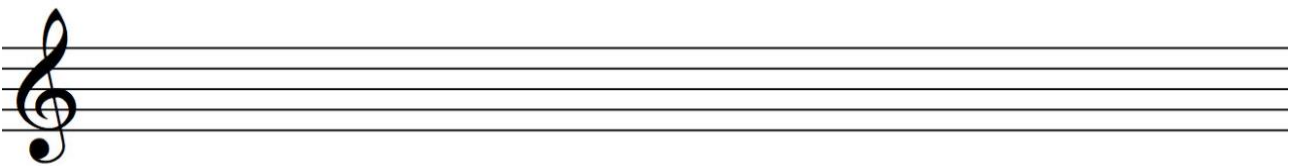

Niitä voi olla myös monta peräkkäin niin kuin ylennysmerkkejäkin. Alennusmerkkiset äänet nimetään samalla tavalla kuin ylennysmerkkiset. Perussävelen jälkeen laitetaan –es päätte. Esimerkiksi d:stä tulee des, g:stä tulee ges ja f:stä tulee fes. Poikkeuksena –es säännöstä on, että H:sta tulee alennettuna b, a:sta tulee alennettuna as ja e:stä tulee alennettuna es.

Tehtävä: Nimeä alla olevat nuotit

Tehtävä: Piirrä alle kirjoitetut nuotit viivastolle.

h des b ges as c es ces

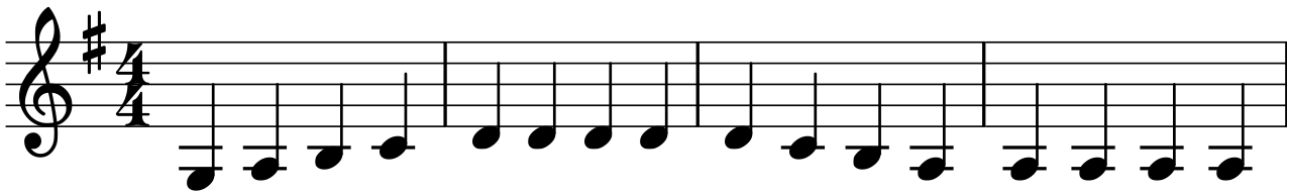
Opettajasi voi piirtää vihkoosi lisää samanlaisia tehtäviä.

Pikkuasteikot

Nyt kun olemme opetelleet sävellajeja, alamme opetella asteikoita. Kyseiset asteikot löytyvät samanlaisina myös Viulun soi-kirjasta "Vauhtisormet"-nimellä.

Asteikot ovat yleensä pohjasävelestä pohjasäveleen. Esimerkiksi g:stä g:hen. Nyt kun harjoittelemme asteikoita, soitamme niitä vähän lyhyempänä, joten kutsumme niitä pikkuasteikoiksi. Mieti tarkkaan aloittaessasi soittamaan, mitkä äänet ovat korkeita. Käy pikkuasteikot läpi yksi kerrallaan opettajasi kanssa. Voit myös laulaa ne nuotin nimillä. Voit merkata ylöspäin olevia nuolia niiden äänien päälle, jotka ovat korkeita.

G-duuri: G-duurissa on yksi ylennysmerkki ja se alkaa g:stä ja päättyy g:hen.

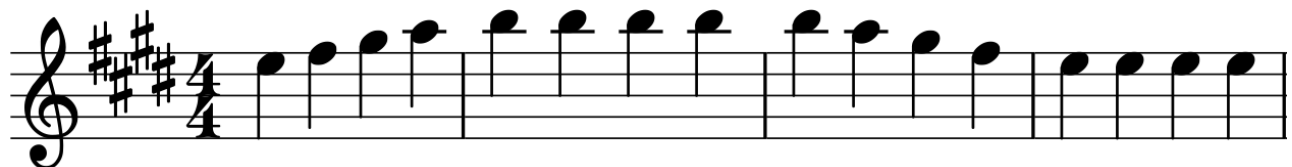
D-duuri: D-duurissa on kaksi ylennysmerkkiä ja se alkaa d:stä ja päättyy d:hen.

A-duuri: A-duurissa on kolme ylennystä ja se alkaa a:sta ja päättyy a:han.

E-duuri: E-duurissa on neljä ylennystä ja se alkaa e:stä ja päättyy e:hen.

Kolmisoinnut

Asteikkojen jälkeen soitetaan yleensä kolmisoinnut. Kunkin asteikon kolmisointu muodostuu asteikon äänistä. Pianolla on mahdollista soittaa kaikki soinnun sävelet yhtä aikaa. Tässä vaiheessa viululla se ei ole vielä mahdollista. Siksi soitamme soinnun sävelet yksi kerrallaan.

Kolmisoinnussa aloitetaan pohjasävelestä ja sen jälkeen soitetaan kaksi muuta sointuun kuuluvaa säveltä. G-duurissa ne ovat h ja d. Opettajasi voi soittaa sinulle soinnun pianolla ja sen jälkeen voitte laulaa sen. Laulamisen jälkeen voit soittaa sen viululla. Voitte soittaa pianolla ja laulaa kaikki kolmisoinnut ennen viululla soittamista.

G-duurin kolmisointu:

D-duuri kolmisointu:

A-duuri kolmisointu:

E-duuri kolmisointu:

Nyt kun harjoittelet asteikkoa, voit soittaa sen perään kyseiseen asteikkoon kuuluvan kolmisoinnun.

Soinnuilla säestäminen

Nyt opettelemme säestämään viululla. Säestämisessä käytämme kolmisointuja. Alla olevassa nuotissa näet viivastolle kirjoitettujen nuottien lisäksi kirjaimia. Kirjaimet tarkoittavat sointuja. Esimerkiksi iso D-kirjain tarkoittaa samaa, kuin juuri opettelemasi d-duuri kolmisointu. Jos kirjain on iso, sointu on duurisointu. Jos kirjain on pieni, sointu on mollisointu. Tähän mennessä olemme opetelleet vain duureja, joten kappaleessakin on vain duurisointuja. Koska viululla emme voi soittaa koko sointua kerrallaan, aloitamme siitä, että soitamme vain soinnun pohjasäveltä. D-duurissa pohjasävel on d ja A-duurissa pohjasävel on a. Ennen aloittamista voit etsiä opettajan kanssa viulustasi d:n ja a:n paikat.

D-duurisoinnun kohdalla pitää soittaa d-ääntä ja a-duurisoinnun kohdalla pitää soittaa a-ääntä.

Alussa voit säestää soittamalla 4/4-tahtilajissa yhteen tahtiin neljä neljäsosanuottia. Esimerkiksi yhteen tahtiin d d d d. Sinun pitää seurata tarkasti, missä tahdissa sointu vaihtuu ja osata vaihtaa silloin säestävää ääntä. Opettajasi soittaa melodiaa ja sinä säestät opettajaasi.

Seuraavaksi voit itse keksiä millä rytmillä haluat säestää. Esimerkiksi pitkillä äänillä tai rytmillä tam titi tam titi jne.

Intervallit

Kvintti

Kuten tiedät, soinnuissa on useampi sävel kuin pohjasävel. Nyt opettelemme käyttämään säestyksessä muitakin ääniä, kuin pohjasäveltä. Ensimmäisenä otamme mukaan kvintin. Kvintti on yksi intervalleista. Intervalli tarkoittaa kahden sävelen välistä korkeuseroa. Intervalleja tarvitset sointujen muodostamiseen. Kvinttiä merkitään numerolla 5, koska se on viides sävel pohjasävelestä. Esimerkiksi d:lle kvintti on a. Tai g:lle kvintti on d.

Nuoteissa kvintti ylöspäin d:lle näyttää tältä:

Voitte laulaa kvintin opettajan kanssa. Kvintti on sinulle tuttu myös kolmisoinnuista. Jos jätät soinnun keskimmäisen sävelen välistä, sinulle jää vain pohjasävel ja kvintti.

Nyt opettelemme käyttämään kvinttiä säestyksessä. Sen sijaan, että yhdessä tahdissa soitat vain pohjasäveltä, voit soittaa pohjasävelen lisäksi kvinttiä. Esimerkiksi ensimmäisessä tahdissa d a d a. Tai d d a a. Voit itse kokeilla erilaisia vaihtoehtoja ja päättää, mikä kuulostaa hyvältä. D:lle kvintti on siis a joten a:lle kvintti on e.

Kvinttiä voi myös käyttää soittamalla kahta ääntä yhtä aikaa. Koska tässä kappaleessa on vain vapaita kieliä, voit kokeilla soittaa soinnun pohjasäveltä ja kvinttiä yhtä aikaa. Silloin säestyksestä tulee vähän täyteläisempi.

Terssi

Terssi on myös yksi intervalleista. Terssiä merkitään numerolla 3, sillä se on kolmas sävel pohjasävelestä laskettuna. Kolmisoinnun kaksi ensimmäistä säveltä ovat pohjasävel ja terssi. Terssiä voi myös käyttää soinnuilla säestäessä. Esimerkiksi d:lle terssi on fis. A:lle terssi taas on cis. Sormissa se olisi vapaakieli ja 2. sormi. Terssejä on olemassa suuria ja pieniä. Duurissa oleva terssi, mitä soitamme näissä tehtävissä, on suuri terssi.

Nuoteissa terssi näyttäisi tältä:

Voit käyttää myös terssiä säestyksissä. Voit käyttää sitä kuten pohjasäveltä ja kvinttiä. Esimerkiksi soittamalla ensimmäisessä tahdissa d d fis fis tai d fis d fis. Voit itse kokeilla erilaisia vaihtoehtoja ja kuunnella, mikä kuulostaa sinun mielestäsi hyvältä.

Ennen kuin aloitat soittamaan uutta säestyskappaletta, sinun olisi hyvä miettiä valmiiksi kaikkien kappaleessa esiintyvien sointujen sävelet, jotta voit käyttää niitä mahdollisimman monipuolisesti. Kaikkia soinnun säveliä ei ole pakko käyttää säestyksessä. Voit valita mielestäsi parhaan vaihtoehdon.

Tehtävä: Piirrä kvintit seuraaville äänille ensimmäisen malliesimerkin mukaan.

Tehtävä: Piirrä seuraaville äänille terssit ensimmäisen malliesimerkin mukaan.

Opettajasi voi piirtää lisää vastaavia tehtäviä vihkoosi.

Tehtävä: Keksi säestys seuraavaan kappaleeseen. Opettajasi soittaa melodiaa sinulle ja sinä säestät. Voit käyttää edellisessä tehtävässä oppimiasi taitoja. Helpointa on aloittaa pohjasävelestä. Kun melodia on tuttu, voit lisätä säveliä, eli kvintin tai terssin.

D G D A D A D D A D A D A D A D

10 G D A D A D

Nuottikirjoista löytyy paljon säestettäviä tehtäviä sopivista sävellajeista. Niistä voi etsiä lisää säestystehtäviä.

Improvisointi

Kuvaimprovisointi

Improvisointi tarkoittaa esityksen luomista esityshetkellä. Improvisointia voi harjoitella esimerkiksi soittamalla, laulamalla tai viheltämällä jotakin uutta sävelmää tai käyttämällä joitakin elementtejä jostakin vanhasta ja tutusta. Improvisoinnissa ei ole oikeaa eikä väärää. Kappaleistasi tulee juuri sinun näköisiäsi. Improvisoitavia kappaleita ei kirjoiteta muistiin. Improvisoitu kappale on joka kerralla vähän erilainen.

Tehtävä: Näet alla kuvan kukkasesta. Soita jotakin, mitä sinulla tulee mieleen siitä tällä hetkellä. Voit yrittää soittaa kuvan tunnelmaa, muotoa tai värejä.

Alla oleva kuva on melko erilainen kuin ensimmäinen kuva. Soita mitä sinulle tulee tästä kuvasta mieleen.

Voitte opettajasi kanssa etsiä muitakin kuvia ja improvisoida mitä niistä tulee mieleen.

Liikeimprovisaatio

Opettajasi tekee erilaisia liikkeitä, jotka sinun tulee soittaa viulullasi. Katsele opettajasi liikkeitä ja mieti, millaisia ne olisivat soitettuna ja miltä erilainen liike kuulostaa. Voitte vaihtaa osia. Toinen vaihtoehto on tehdä vastakohtaista musiikkia liikkeelle. Kun opettajasi tekee äkkinäisen liikkeen, sinä voit soittaa rauhallisia asioita.

Kysymys-vastaus improvisaatio

Tässä voitte improvisoida opettajasi kanssa yhdessä. Voitte sopia, mitä kieliä ja mitä sormia käytätte. Esimerkiksi a-kielellä vapaata kieltä, ykkössormea ja kakkossormea. Opettajasi soittaa sinulle pienen melodian ikään kuin kysymyksenä. Sinun pitää soittaa siihen vastaus, mikä kuulostaa pienen vuoropuhelunne lopetukselta käyttäen samoja säveliä. Voitte vaihtaa myös osia.

Rytmikortit:

Taukokortit

